

# פרשת תרומה

## מאמר סדר תפילת שחרית

(א) א"ר שמעון בן יוחאי, בשעתא דב"נ אקדים בצפרא, ואנח תפילין ברישיה, ותפילין ברשימא קדישא, בדרועא, ואתעטף בעיטופא דמצוה, ואתי לנפקא מתרעא דביתיה. ד' מלאכין קדישין מזדווגין עמיה. ונפקי עמיה מן תרעא דביתיה, ואוזיפו ליה לבי כנישתא, ומכריזו קמיה, הבו יקרא לדיוקנא דמלכא קדישא, הבו יקרא לבריה דמלכא, לפרצופא יקרא דמלכא. רוחא קדישא שריא עליה, אכריז ואמר, « ישראל אשר בך אתפאר. »

(ב) בתר הכי, אית ליה למקרי פרשתא דבראשית ב עד יום אחד, דאיהו עילוויא ותושבחתא דכלא. לבתר יתעסק בפרשת קרבנות, לכפרא עלוי. וכל אינון קרבנין. ג ויימא ג צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה, בגין לכפרא על כל אינון הרהורין ומחשבין דליליא. לבתר ישבח

### חלופי גרסאות

### מסורת הזהר

(א) (ישעיה מט) ב"ב קלו. (ב) (ויקרא ו) פקודי שמט א בדמוס פונקאטש כתב ע"כ. ב ג"א ל"ג עד יום אחד (קראקא). ג נוסח אחר לא גרסינן ויימא (מונקאטש). ז"ח ד' ו' ט"ג פב ט"א.

### סדר תפלת שחרית

### הסולם

### מאמר

מכריז ואומר, ישראל אשר בך אתפאר. (ב) בתר הכי אית וכו': אח"כ יש לו לקרות פרשת בראשית עד יום אחד. שהוא חשוב, ושבח הכל. אח"כ יעסוק בפרשת קרבנות לכפר עליו. ויאמר כל הקרבנות האלו, ויאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה, כדי לכפר על כל ההרהורים והמחשבות שבליילה. ואח"כ ישבח בתשבחות של דוד המלך. ובשביל זה נכנס האדם בשערי בית הכלה

(א) א"ר שמעון בן יוחאי וכו', אמר רשב"י, בשעה שהאדם משכים בבוקר, ומניח תפילין בראשו, ותפילין ברושם קדוש בזרוע, ומתעטף בעטוף של מצוה, ובא לצאת משער ביתו, ד' מלאכים קדושים מתחברים עמו, ויוצאים עמו משער ביתו, ומלוים אותו לבית הכנסת, ומכריזים לפניו, תנו כבוד לצורת המלך הקדוש, תנו כבוד לבן המלך, לפני המלך של המלך. רוח הקדוש שורה עליו. (דפו"י דף מ"א ט"ד)

בתושבחן דדוד מלכא. ובגין כך ז עאל ב"נ, בתרעין דבי כלה. ואיהי אתתקנת. ומתתקנין דרגין בהדה.

(ג) כיון דמטי ליוצר אור, דאיהו שירותא דצלוחא דמיושב, כדין כל אינון דרגין פתחין תרעין, וכדין כתמרות עשן כתיב, א מה תמרות עשן דקטורת סלקא, ומתחברין דרגין אלין באלין, אוף הכא איהי צלוחא כתמרת עשן דקטורת, סלקא, ומתחברין דרגין, ומתקשרן אלין \*) באלין דהא איהו מקשר ה לון.

(ד) ואומר כלם אהובים כלם ברורים כלם גבורים. לבתר אהבה רבה, לסלקא ולא תקשרא בימינא. ויהודא דשמע, ואינון פרשיין. וכדין איקרי מקטרת מר. לבתר אמת ויציב, דאיהו ולבונה. ואע"ג דאיהו דידה, כללא איהו.

(ה) כיון דאמר אמת, אמאי ויציב, דאיהו תרגום, ומה אצטריכא הכא. אלא ודאי, כל אמת, דא יעקב. ויציב, דא יוסף. ואצטריך לאתדבקא בתרווייהו. ובגין דפרשת ציצית רזא ו דכלה, אצטריכת לון, מיד אנן אמרי תרווייהו, אמת ויציב. וע"ד אמת דא יעקב, ויציב דא יוסף. אי הכי, אמאי תרגום. אלא בגין דאמת אמת לא אמרינן, בגין פגימו. וע"ד איהו תרגום, ולית פגימו בתרווייהו.

#### מסורת הזהר

#### חלופי גרסאות

(ג) (שיר ג) הקס"ו קסט בא קיג מצורע יא ז"ל ד' ד ג"א על (דפוסים ראשונים). פ ג"א ליג לון (קראקא). מב ט"א ט"ב. ו גוסח אחר דכלא (קראקא).

#### מאמר

#### הסולם

#### סדר תפלת שחרית

הכלה. שהיא המלכות, והיא מתתקנת, והמדרגות מתתקנות עמה.

(ג) כיון דמטי ליוצר וכי': כיון שהגיע ליוצר אור, שהיא תחילת תפילת הישיבה, אז כל המדרגות פותחות שערים. ואז כתוב, כתמרות עשן. מה תמרות עשן של הקטורת עולה, והמדרגות מתחברות אלו באלו. אף כאן, התפילה היא כתמרות עשן דקטורת, שעולה, והמדרגות מתחברות ומתקשרות אלו באלו. כי הוא מקשר אותן, ע"י תפלתו.

(ה) כיון דאמר אמת וכי': שואל. כיון שאמר אמת, למה אומר ויציב, שהוא תרגום של אמת. ולמה הוא נצרך כאן, כיון שכבר אמר, אמת. ומשיב, אלא ודאי, כל, אמת, זהו יעקב, שהוא ת"ת. ויציב, זהו יוסף, שהוא יסוד. וצריך להתדבק בשניהם, בת"ת ויסוד. ומשום שפרשת ציצית ה"ס הכלה, שהיא מלכות, היא צריכה להם, לת"ת ויסוד, שיתחברו עמה. מיד אנו אומרים את שניהם, אמת ויציב. וע"כ, אמת, זהו יעקב, ויציב, זהו יוסף, שהם ת"ת ויסוד. שואל, א"כ למה אומרים ויציב בלשון תרגום. ומשיב, אלא משום שב' פעמים, אמת אמת, אין אנו אומרים, משום שהוא פגם (כמ"ש ברכות יד: ) וע"כ הוא

(ד) ואומר כלם אהובים וכי': ואומר כלם אהובים כלם ברורים כלם גבורים. ואח"כ אומר אהבה רבה, לעלות ולהתקשר בימין, שה"ס אהבה. ואומר יחוד שמע והפרשיות של ק"ש, ואז נקראת מקטרת מר. ואח"כ אמת ויציב, שהוא ולבונה. ואע"פ שהוא שלה של תפלת מיושב, כלומר, אע"פ שק"ש עם אמת ויציב הס ג"כ של תפלת מיושב, שנקראת (דפ"י דף מ"א ט"ד \*) דף מ"ב ט"א)

(ו) מכל אבקת רוכל, דא צלותא דמעומד. ג' קדמאי, דאינון מגן, ומחיה, ואתה קדוש. מגן, אית ביה מ"ב תיבין. ברזא דשמא קדישא, דמ"ב אתוון. ואית לאכללא ליה בלבא, ולא תקשרא ביה ברזא דא, כשלהובא בגחלת, ברחימו דמאריה. ודא איהי ברכתא ימינא.

(ז) מחיה, אית ביה מ"ט תיבין, ברזא דחמשין תרעין חסר חד. ואית ביה שמא, רזא דגבורות ה'. ואיהו את"ה גבו"ר לעול"ם אדנ"י. ורזא דיליה, אגל"א. וברזא אחרא יגל"א. וכולא רזא חדא, מן גבורתא דברכאן, (ח) "יהודה אתה יודוך. גור אריה יהודה. לא יסור שבט מיהודה. אוסרי לגפן עירה. בדא איתער יהודה בגבורתא קדישא, ודא איהי : ברכתא שמאלא.

(ח) קדושה, אית ביה י"ד תיבין. עשר אמירן, וד' אתוון. ודא כליל לכל סטרין, ואחיד מסייפי עלמא, עד סייפי עלמא.

(ט) תלת בתראי, לאו אינון בחושבן דא בתיבין, ואינון רצה ומודים תמכי אורייתא, תרין עמודים. שים שלום, אילנא דחיי, דאיהו שלמא דביתא, שלמא דכולא. בין כך ובין כך באמצעיתא, אינון ברכאן דתקינן קדמאי, והא אוקמוה. לבתר דמסיים צלותא ואודי על חוביה, נפילת אפים.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז גוסס אחר לא גרסינן ברכתא (קראקא).

ז (בראשית מט) ויהי תקפב.

סדר תפלת שחרית

הסולם

מאמר

יהודה בגבורה הקדושה כי יהודה, ה"ס המלכות הנמשכת משמאל. וזו היא ברכה של שמאל, דהיינו גבורה, שהיא קו שמאל. (ח) קדושה אית ביה וכו': קדושה, דהיינו בברכת אתה קדוש, יש בה י"ד מלות, שהן כנגד עשרה מאמרות, וד' אותיות שם הוי"ה. וזה הוא ת"ת, שהוא הקו האמצעי הכולל לכל הצדדים, דהיינו המיוחד צד ימין וצד שמאל. ואחיו מסוף העולם העליון שהוא בינה, עד סוף העולם, שהוא מלכות.

(ט) תלת בתראי לאו וכו': ג' ברכות אחרונות, אינן בחשבון הזה של מלות. ב' הברכות, רצה, ומודים, הם תומכי התורה, ב' עמודים, דהיינו נצח והוד, שעליהם נסמך הת"ת, שנקרא תורה. הברכה שים שלום, היא עץ החיים, דהיינו יסוד. שהוא שלום בית, שלום הכל. כי היסוד נקרא שלום. בין כך ובין כך, דהיינו בין ג' ברכות ראשונות לבין ג' ברכות אחרונות, באמצע, הם י"ב ברכות שהתקינן הקדמונים, וכבר העמידה. אחר שהשלם התפלה והתודה על עונותיה, יאמר נפילת אפים.

נפילת

הוא תרגום, ואין פגם, כשאומר שתי פעמים. כיון שאינם בשפה אחת.

(ו) מכל אבקת רוכל וכו': מכל אבקת רוכל, זו היא תפלת מעומד, ג' ברכות ראשונות, שהן, מגן אברהם, מחיה מתים, ואתה קדוש. בברכת מגן אברהם יש מ"ב מלים, שהן, בסוד השם הקדוש של מ"ב אותיות. ויש לכלול אותו, את השם מ"ב, בלב, ולהתקשר בו בסוד הזה, כמו השלהבת הקשורה בגחלת, באהבת אדוני. וזו היא ברכה של ימין. שהיא חסד. שה"ס קו ימין.

(ז) מחיה אית ביה וכו': בברכת מחיה מתים יש בה מ"ט מלות, שה"ס חמשים שערי בינה חסר אחד. ויש בו שם שהוא סוד גבורות ה', והוא ראשי תיבות של אתה גבור לעולם ה', שסודו השם אגל"א. ובסוד אחר הוא יגל"א. והכל סוד אחד, שהוא לשון גילוי, הרוח על הגבורות דגילוי חכמה דשמאל. והוא יוצא מן הגבורות שבברכות, דהיינו מראשי תיבות של יהודה אתה יודוך. גור אריה יהודה. לא יסור שבט מיהודה. אוסרי לגפן עירה. שהם ר"ת יגלא. בשם הזה נתעורר (דפרי דף מ"ב ס"א)

## מאמר נפילת אפים

(י) נפילת אנפין מה היא. הא אוקמוה, דקא עביד כל מה דעביד משה, צלותא ותחנונים ובעותין ונפילת אפים, <sup>ח</sup> דכתיב <sup>ה</sup> ואתנפל לפני ה'. אבל בתר דמסיים צלותיה, ועאל בכל אינון דרגין עילאין, ואתקשרת כלה בכלהו. אית לנחתא לתתא, והואיל ונחית לתתא, אצטריך נפילת אנפין, באלפא ביתא. (יא) מ"ט. בגין דכיון דצלי צלותיה, ואודי על חובוי, מכאן ולהלאה, אחזי גרמיה, דמסר נפשיה למאריה ברחימו. <sup>ה</sup> לדוד אליך ה' נפשי אשא. וניתא ליה לההוא סטרא דשריית ביה מותא, ועביד ליה נייחא בדא. (יב) ועם כל דא, באלפא ביתא, אית רזא דרזין לחכימין. באלפא ביתא דא לית <sup>ס</sup> ביה וא"ו, ואית <sup>ב</sup> ביה פ"א <sup>כ</sup> באתריה, והיינו, <sup>ז</sup> פדה אלהים את ישראל. לבתר ר' תרי זמני נינהו. ולית ביה קר"ף. (יג) מ"ט. בגין דנפילה <sup>ז</sup> דא, דאתמסר בר נש למותא, אצטריך לכוונא רעותיה, ולמעבד נחת רוח לההוא סטרא דשריית ביה מותא, כמה דעביד

## מסורת הזוהר

## חלופי גרסאות

(ח) (דברים ט) ב"א רט תק"ח ד קט ט"ב (ו) (תהלים ח) נ"א ל"ג דכתיב (קראקא). ס נ"א בה (דפוסים ראשונים). י נ"א בה פ"ה (דפוסים ראשונים). כ נ"א בה) לך רמז. (ז) (שם). בסופיה (כת"י). ז נ"א דע (קראקא).

## מאמר

## הסולם

## נפילת אפים

## מאמר נפילת אפים

(יב) ועם כל דא וכו': ועם כל זה, באלף בית הזה של לדוד אליך ה' נפשי אשא, יש בו סוד הסודות לחכמים. באלפא ביתא זה, אין בו ו', שה"ס עץ החיים. דהיינו הקו האמצעי. ויש בו פ' במקומו. והיינו, פדה אלקים את ישראל מכל צרותיה, שנכפל בסוף המזמור. שהוא תפלה, שלא יזיק חסרון הו'. ואח"כ נאמר בו ר' ב' פעמים, ואין בו ק'.

(יג) מ"ט בגין דנפילה וכו': נאאל, מה הטעם שאין בו קוף, ומשיב, משום שנפילת אפים זו שהאדם מסר נפשו למות, צריך לכוון רצונו ולעשות נחת רוח לאותו צד ששורה בו מות. שהוא המלכות, בשעה שדבוקה בקו שמאל ולא בקו האמצעי, כמו שעושה הקוף בחרבות ובהרים, שמראה את עצמו, שמת. והוא מראה את עצמו שמת, לפני חיה אחת שהוא ירא ממנה. שבשעה שאותה חיה קרבה אליו וחושבת להרגו ולנשכו, היא רואה אותו נופל לארץ כמת. וחושבת שהוא מת. או חוזרת החיה לאחוריה, ואינה צוררת אותו. ועל כן נסתלק ב' אותיות

אלו

(י) נפילת אנפין מה היא וכו': שואל, נפילת אפים מה היא, ומשיב. הרי העמדנו, שעושה כל מה שעשה משה, שטענה, תפלה ותחנונים ובקשות ונפילת אפים. שכתוב, ואתנפל לפני ה'. אבל אחר שגמר התפילה ונכנס בכל אלו המדרגות העליונות, והכלה, נהיה המלכות, נקשרה בכולן, יש לרדת למטה, למקום המלכות. וכיון שיורד למטה, יש נפילת אפים באלף בית, דהיינו במזמור המסודר בא"ב. דהיינו לדוד אליך ה' נפשי אשא.

(יא) מ"ט בגין דכיון וכו': מהו הטעם, הוא משום שכבר התפלל תפלתו והתודה על עונותיו, מכאן ולהלאה, יראה את עצמו, שמסר נפשו לאדונו באהבה. ויאמר, לדוד אליך ה' נפשי אשא. והוא לרצון לאותו הצד ששורה בו מות, דהיינו אל המלכות, בשעה שמקבלת משמאל, ולא מקו האמצעי, ועושה לו נחת בזה. (ע"י זוהר תרומה אות מ"ה בהסולם ד"ה ביאור).

(דפויי דף מ"ב ט"א)

קוף ם בחרבות ובהרים, אחזי גרמיה דמית, ואתחזי דמית קמי חיותא חדא דדחיל מינה. כיון דההיא חיותא קריב לגביה, וחשיב לקטלא ליה, ולנשכא ליה, חמא ליה נפיל לארעא כמת, וחשיב דאיהו מת, כדין תב לאחורא, ולא מקטרג ליה. ועל דא אסתלקו אלין ן ב' אתון, דלא ידע בהו בר קב"ה בלחודוי. (יד) ועם כל דא, ברעותא דלבא ישוי גרמיה לקב"ה, דמסר ליה נפשיה ברחימו. וקב"ה חשיב עלוי, כאלו נטיל נשמתיה מניה. וע"ד צריך למנפל בארעא כמת, ם בשעתא דיימר נפילת אנפין, בגין דאית חובין דעביד ב"נ, דלא מתכפרין אלא במותא. ן כדכתיב, \* (ח) אם יכופר העון הזה וגו'. והשתא דאתחשיב ליה דנטל קב"ה נשמתיה, ואיהו יהיב לה ברעותא. ההיא שעתא קיימא לכפרא על חובוי, ואשלים לכל סטריין, ולההוא סטרא דאתמר.

## חלופי גרסאות

## מסורת הזהר

ח נ"א ברחובות ול"ג ובהרים (קראקא). נ ג"א ד (קראקא). ס ג"א מוסיף בשעתא דא (קראקא). ע בדפוס קראקא כתוב ע"כ מצאתי ול"ג מן כדכתיב עד אות ס"ז.

(ח) (ישעיה כב) תוריע מו.

## נפילת אפים

## הסולם

## מאמר

ק' יש ר' כפולה. והסוד הוא. כי ריש מורה על עניות ודינים. מלשון ריש ועושר אל תתן לי. כי כשהמלכות היא במצב הזה של שמאל, נמשכים ממנה דינים ועניות כדי להרחיק הקליפות והרשעים שלא יינקו ממנה. ונמצא. שע"י דינים אלו יש לה פדיון מן הקליפות. במקום ההצלה של הקו האמצעי. וז"ש. לית ביה ו' ואית ביה פ' באתריה, כי במקום הו', שהיא הקו האמצעי המציל את המלכות מן הקליפות. יש לה פ' שה"ס פדיון. והיינו ע"י הריש הכפולה. שה"ס ריבוי הדינים כנ"ל. וז"ש לבתר ר' תרי זמני ניננהו ולית ביה קוף, כי במקום הקוף החסרה מפחד הקליפות. שלא תאחזנה בה נכפלת הריש, שהם הדינים. שע"י הדינים יש לה פדיון מאחזות הקליפות.

(יד) ועם כל דא וכו': ועם כל זה, ברצון הלב. ישום עצמו להקב"ה, שמסר לו נפשו באהבה. והקב"ה חושב לו. כאלו נטלה ממנו הנשמה. וע"כ צריך לנפול על הארץ כמת. בשעה שיאמר נפילת אפים. משום שיש חטאים שעושה האדם. שאינם מתכפרים אלא במות, כמו שכתוב. אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו. ועתה שנחשב לו שהקב"ה לקח נשמתו והוא נתנה ברצון. אותה שעה עומדת לכפר על עונותיו ולהשלים לכל הצדדים. ולצד הזה העצמאי, שאמרנו.

ועל

אלו. ו' ק', שאין יודע בהן, רק הקב"ה לבדו. פירוש. סוד המזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא. היא לבחינת המלכות בשעה שהיא דבוקה בשמאל ולא בקו האמצעי. שאז שורה בה המות. והיא אז בבחינת ק', כי המלכות הדבוקה בקו האמצעי. היא צורת ה', ואז היא דבוקה בעץ החיים. וכשאינה דבוקה בקו האמצעי היא בצורת ק' שזה מורה. שהרגל השמאלית של ה' ירדה ונמשכה למטה אל הקליפות. בסו"ה רגליה ירדות מות. ונהפכה ה' לצורת קוף. והתקן הוא למסור נפשו למיתה. ואז הוא פודה את המלכות מן המשכת רגל הקוף לקליפות. וזה שמביא המשל מן הקוף שמראה עצמו כמת שלא תהרוג אותו. חיה רעה. כן כשהאדם מסר עצמו למיתה אין הדינים של המלכות שולטים בהם. וזה מרמו חסרון הק' מן האלף בית הזה. כי צריכה להסתיר עצמה מיניקת הקליפות. מחמת שרגלה נמשכת למטה. ולעשות עצמה כמת. כמו שאינה. וז"ש. ועל דא אסתלקו אלו ב' אתון דלא ידע בהו בר קב"ה בלחודוי, כי קב"ה ה"ס קו האמצעי. ואם הקו האמצעי שומר את הק' אז אינה מפחדת מפני הקליפות. וכיון שהמלכות אינה דבוקה בקו האמצעי בסוד המזמור הזה. ע"כ אין בה ק'. כי הקליפות תאחזנה בה. ואין בה ו' כי ו' ה"ס קו האמצעי. והיא דבוקה בשמאל.

יהנה במקום ו' יש פ' כפולה. ובמקום (דפו"י דף מ"ב ט"א \*) (ט"ב)

(טו) ועל כל דא, צלותא עולה, ואסתלקא בין ב' דרועין, בחבוק דרחימו כדקא יאות. ואיהו מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל.

מאמר ארבעים יום וארבעים לילה

(טז) הוצרך משה ארבעים יום לתורה שבע"פ ללמדה, בגין דההוא דרגא ארבעין אקרי. ולכך אמר, (ט) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, דאתחברו תורה שבכתב ותורה שבע"פ. ולכך ז' הוצרך להזכיר ולפרט ארבעים יום וארבעים לילה, דהא בארבעים יום הוה סגי. (יז) ובמ' יום אפיקת ההיא הורת"ם, בתורה ומצוה. ק דכורא לתורה ומצוה, לקבל מ' יום דיצירת הולד. דנפיק מן הכח אל הפועל. ואתרשימו איברוי דההוא דכורא, באינן ארבעין יומין, ר לאכללא ביה נהירו דלעילא,

#### חלופי גרסאות

פ בדפ"י כתבו לפרשת תרומה ג"א עוד לתרומה (קראקא ווינציא). צ ג"א הזכיר ופרט מ' יום ומ' לילה דהא במ' סגי (קראקא). ק ג"א ל"ג דכורא (דפוסים ראשונים). ר ג"א מוסיף דא מ' יומין לאכללא (קראקא).

#### מסורת הזהר

(ט) (שמות לד) תולדות מא.

#### הסולם

ארבעים יום וארבעים לילה

מאמר

הדכר, שהוא משה, בארבעים יום אלו, שיכלול בו האור שלמעלה, של הבינה, וגופו יהיה נבנה, מהאור שלמעלה, כדי שיהיה ראוי לשמש לפני המלך, ולהמשיך עליו רוח הנבואה למטה.

פירוש. שבתחילת הפרשה נאמר, עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך וגו' והתורה והמצוה אשר כתבתי להוריתם, ודורש הורתם על בינה, כי הורתם היא מלשון חדר הורתי, שהוא לשון חריתון. ותורה היא ז"א. ומצוה, היא מלכות. כי בינה נתעברה מז"א ומלכות, הנקראים תורה ומצוה. ואחר שקבלו ממנה הריון של ארבעים יום, שה"ס חו"ג תו"מ, שבכל אחד עשר ספירות, הוציאה אותם למקומם. וז"ש, ובמ' יום אפיקת ההיא הורתם, שהיא בינה בתורה ומצוה, דהיינו בז"א ומלכות, דכורא, שהוא משה, לתורה ומצוה, שילמד תורה ומצוה לישראל. כי משה נתעבר בבינה יחד עם ז"א ומלכות, ויצא ממנה עמהם יחד. וז"ש, לקבל מ' יום דיצירת הולד, שבאותם מ' יום דנפיק מן הכח אל הפועל, דהיינו מבינה עד מלכות, כי מבינה עד מלכות יש ד' ספירות חו"ג תו"מ, שהם ארבעים יום, שכל אחת מהן כלולה מעשר. וז"ש ואתרשימו אברוי וכו' לאכללא ביה נהירו דלעילא, דהיינו ד' ספירות חו"ג תו"מ.

(סח) ועל כל דא צלותא וכו'; ועם כל זה עולה התפלה, מהמצב השמאלי, ומתעלה בקו האמצעי, בין ב' זרועות ימין ושמאל, בחבוק האהבה כראוי. והיא מקוטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל.

מאמר ארבעים יום וארבעים לילה

(טז) הוצרך משה ארבעים יום לתורה שבע"פ, לשם משה ארבעים יום, ללמוד תורה שבעל פה, משום שאותה מדרגה, דהיינו בינה, נקראת ארבעים. כמו שאמרו, בן ארבעים לבינה. ולכך אמר, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, שפירושו, שנתחברו תורה שבכתב, שהיא ז"א, עם תורה שבעל פה, שהיא מלכות. כי בינה היא שורשם של ז"א ומלכות, וממנה יצאו, והיא מיוחדת אותם. ולכך הוצרך להזכיר ולפרט ארבעים יום וארבעים לילה, מפני שרומז על ז"א ומלכות, כי אם לא כן, היה די שיאמר ארבעים יום.

(יז) ובמ' יום אפיקת וכו'; ובארבעים יום הוציאה אותה הורתם בתורה ומצוה, את הדכר, שהוא משה, ללמד תורה ומצוה לישראל, כנגד מ' יום של יצירת הולד היוצא מן הכח, שהוא בינה, אל הפועל, שהוא מלכות (כנ"ל יתרו אות קס"ח) ונרשמו אברוי של אותו

(דפ"י דף מ"ב ט"ב)

ולאתבנאה תמן גופיה מנהירו דלעילא. בגין • דיתחזי לשמשא קמי מלכא, ולאמשכא עליה רוח נבואה לתתא.

יח) כגוונא דאשתלים במ' יום במעי אמיה גופא דלתתא, הכי אשתלים לעילא. וע"ד • בכל ביתי נאמן הוא. ה דאשתכלל לעילא בביתא דילי, כגוונא דביתא דלתתא.

יט) ועל דא קרן עור פני משה, דהא אתנהיר מקרן עילאה, ומשיך שמן הטוב על ראשיה, ואשתלים כל חד מארבע יסודין דיליה בעשר, הא ארבעין יומין וארבעין לילון, ואמשיך שמן הטוב על ראשיה, וכדין אתנהיר.

מאמר ב' טפי מרגליות על הזקן

כ) ולבתר בא אהרן, ושנה לו פרקו, דאחית ליה ההוא נהירו על דיקניה, והיינו שני טפי מרגליות, דנחתה על דיקנא דאהרן. ונהירין נהירו סגי, ואינון רמז לתורה שבכתב ותורה שבע"פ, דאתחברו בדיקנא דאהרן, וחיבורא דילהן במזלא עילאה תלי.

כא) וכדין מה טוב ומה נעים. טוב: דא תורה שבכתב, ודא צדיק.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ז (במדבר יב) וירא מן ה"ז תייה ד לא: • ש נ"א דאתחזי (דמוסים ראשונים). ת נ"א דאישתול (קראקא)

בי טפי מרגליות על הזקן

הסולם

מאמר

כ) ולבתר בא אהרן וכו': ולאח"כ בא אהרן, ושנה לו שיעורו, דהיינו שהוריד לו אותה ההארה שלו על זקנו, והיינו שני טפי מרגליות, שירדו על זקן אהרן, והאיכו הארה גדולה, שה"ס הארת חכמה. והן רמז, לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה, שהם ז"א ומלכות, שהם בחינת ימין ושמאל, שנתחברו בזקנו, דהיינו שני המסכים המכונים שערות דיקנא, שהם בחינת קו האמצעי, מתחברים ימין ושמאל. שה"ס ז"א ומלכות, ומיוחדים קבל ב' טפין א' מ"א וא' ממלכות, והחיבור שלהם תלוי במזל העליון, שהוא דיקנא דא"א, כי במסכים המכונים שערות דיקנא דא"א, הוא שורש היחוד דג' קוין לגלות החכמה (כמ"ש באדרא זוטא אות ס"ד בהסולם).

כא) וכדין מה טוב וגו': ואז, מה טוב ומה נעים, טוב, זה תורה שבכתב, וזה צדיק, שהוא יסוד דז"א, נעים, זה זמירות ישראל, שהיא מלכות, הנקראת נעים בעת ששורה עליה נעים שלמעלה של העולם הבא, שהיא בינה

תרי"ב, ולאתבנאה וכו' שגם גופו יהיה נבנה מד' ספירות אל. בגין דיתחזי לשמשא קמי מלכא, שהוא ז"א הכולל חסד וגבורה ותייה, ולאמשכא עליה רוח נבואה, שהוא נצח והוד, לתתא, אל המלכות.

יח) כגוונא דאשתלים במ' וכו': כמו שהגוף שלמטה נשלם במעי אמו במ' יום, כך הוא נשלם למעלה. וע"כ נאמר עליו, בכל ביתי נאמן הוא. בכל ביתי, מרמז על ב' הבתים, העליון שהוא בינה והתחתון שהוא מלכות, כי נשתכלל למעלה בביתי שלי, שהוא בינה, כמו בבית למטה, שהוא מלכות.

יט) ועל דא קרן וכו': וע"כ קרן עור פני משה, כי האיר מהקרן העליונה, שהיא בינה, ומשך שמן הטוב על ראשו, ונשלם, כל אחד מארבעה יסודות שלו, אש רוח מים ועפר, בעשרה, שהם מ', הרי ארבעים יום מצד ז"א, וארבעים לילה מצד המלכות, והמשיך שמן הטוב על ראשו, ואז האיר. (דפויי דף מ"ב ט"ב)

נעים: דא זמירות ישראל, דאיקרי נעים, כד שרא עליה נועם דלעילא, דעלמא דאתי. וכולא על ידא דאהרן, דחבר לון כחדא בקרבנא.  
 (כב) וע"ד <sup>ו</sup> בריתי היתה אתו וגו', דא מטרוניתא דילי, דהוות עמיה. החיים והשלום, חיים, דאימא עילאה. ושלום, דא שר שלום.  
 (כג) ואתנם לו מורא ויראני. יהבית ליה הנהו דרגין, לחברא לון אינון שתי טפות מרגליות <sup>ה</sup> יהבית ליה. וכד אעבר מורה על דקניה, דהיינו כד הוה מסתפר, כמד"א <sup>ז</sup> ומורה לא יעלה על ראשו. ויראני, <sup>א</sup> דלמא מעל בההוא שמן דנגיד ליה <sup>ב</sup> משמי עילאה, דאיקרי שם, דנגיד מניה שמן הטוב. ועל דא, ומפני שמי נחת הוא. <sup>ה</sup>

## מסורת הזהר

## חלופי גרסאות

(כ) (מלאכי ב) תרומה מ. (ז) (שופטים יג) ויחי תשכח. ת ג"א דיהבית (מונקאטש). א ג"א דלא (קראקא).  
 (מ) (מלאכי ב) לעיל אות כב. ב ג"א מחמי (קראקא).

## מאמר

## הסולם

## ב' טפי מרגליות על הזקן

השערות נמצא מבטל זווג ז"א ומלכות שנתחדו על ידיהם.

וז"ש (באות כ') שני טפי מרגליות וכו' ואינון רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה, שהם ז"א ומלכות, דאתחברו בדיקנא דאהרן, כי ע"י השערות דיקנא שה"ס מסכים ודינים נעשה זווג ז"א ומלכות, כי הם בחינת הדיגין דג' זריעות, המכונות חלם שורק חירק, המוציאים ג' הקוין, להשפיע אל המלכות, (כמ"ש) באדרא זוטא אות נ"ח בהטולם ע"ש) וכיון שגרמו יחוד ז"א ומלכות, זכו השערות לקבל מהם, ב' טפי מרגליות. כנ"ל. וז"ש (באות כ"ב) בריתי, וכו' דא מטרוניתא דילי דהוות עמיה. דהיינו המלכות החיים והשלום וכו' דא שר שלום, דהיינו יסוד דז"א, שעם שערות דיקנא דז"א נתיחדו יסוד ומלכות והמשיכו החיים מאמא עלאה שה"ס בינה. ואתנם לו וכו' יהבית ליה הנהו דרגין לחברא לון, שנתנו לו אותם המדרגות, מלכות ויסוד דז"א, כדי שיחברם ע"י המסכים דשערות דיקנא שלו. אינון שתי טפות מרגליות דיהבית ליה והם, ב' טפות מרגליות שנתתי לי. בשכרו. וכד אעבר מורה על דיקניה, דהיינו כד הוה מסתפר, כלומר בשעה שנודכך וביטל המסכים הללו הנקראים שערות, (כמ"ש) היטב בזהר תזריע אות קכ"א שאז נתבטלה הארת היחוד דז"א ומלכות, וב' טפי מרגליות נסתלקו לשורשם, ע"כ ויראני, דלמא מעל בההוא שמן דנגיד ליה, משמי עלאה שהוא רינה, דאיקרי שם וכו', כי נפסקו

בינה. והכל על ידי אהרן שחיבר ז"א ומלכות יחד ע"י קרבן.

(כב) וע"ד בריתי היתה וגו': ועל זה נאמר עליו, בריתי היתה אתו החיים והשלום. בריתי, זו היא המלכה שלי, שהיא המלכות, שהיתה עמו, עם אהרן. החיים והשלום, היינו החיים של אמא עלאה, נהיה בינה, והשלום, זהו שר שלום, דהיינו יסוד דז"א שנקרא שלום.

(כג) ואתנם לו מורא ויראני: ואתנם לו, פירושו נתתי לו אלו המדרגות, לחבר אותם שתי טפות מרגליות האלה, נתתי לה, וכשהעביר מורה על זקנה, דהיינו כשהיה גיוז זקנה, כש"א, ומורה לא יעלה על ראשו. ויראני, שהיה ירא אולי מעל באותו השמן שנמשך לו משמים עליונים, שנק' שם, נהוא בינה, שנמשך משם שמן הטוב. וע"כ ומפני שמי נחת הוא.

פירוש. כבר נתבאר (באות כ') שהמסכים המיוחדים ז"א ומלכות נקראים שערות דיקנא. ע"ש. ושיעור ההארה שהתחתון גורם לעליון, זוכה בו גם התחתון. וע"כ כיון ששערות דיקנא גרמו יחוד ז"א ומלכות, קבלו גם הם ב' הארות מהם, המכונים ב' טפות מרגליות, טפה אחת מז"א וטפה אחת ממלכות. וסוד גילוח השערות, ה"ס ביטול הדינים והמסכים ההם המכונים שערות, (כמ"ש) היטב בזהר תזריע אות קכ"א בהטולם ע"ש) ואם מבטל (דפריי דף מ"ב ט"ב)



(כד) והוא מה עבד. <sup>ט</sup> בשל. ובמישור הלך אתי. דחבר שלום במישור. מאן מישור. כמד"א, צדיק וישר הוא. וכדין, ורבים השיב מעון, <sup>ז</sup> ע"י דקרבנא דקריב לון קמי מלכא. וכדין אתיהב שלום במישור. והכא תלי רזי דקרבנא, דמסר ליה קב"ה לאהרן. ומישור איקרי, על דאמשיך אורייתא ונהירו לעלמא תתאה

מאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון

(כה) ומזרח אנהיר לדרום בקדמיתא, דכתיב הולך אל דרום. בגי' <sup>ט</sup> וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה. אהרן, דא רוא דאהרן דאתנהיר ממשה. וכל הנשיאים, דא נחשון, דאיהו רישא דכל הנשיאים. וכלהו אתמשכו אבתריה, וקיימי לשמאלא דמשה.

(כו) והא איתערו, את גדלך: דא אהרן, מימינא. ואת ידך החזקה: דא נחשון, משמאלא. דלבתר דאתנהיר דרום מאספקלריא דנהרא, יתנהיר צפון. דכתיב, <sup>ט</sup> הולך אל דרום וסובב אל צפון. דאקיף ליה נהירו \*) דרחמי

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ג נוסח אחר וע"י (דפוסים ראשונים).

(ז) (שם) ב"א רלו תרומה מ. ט (שמות לד, ט) (קהלת א) תולדות יב.

הולך אל דרום וסובב אל צפון

הסולם

מאמר

היחוד הוא, שמזרח, שהוא ז"א, מאיר תחילה לדרום, שהוא חסד. שכתוב הולך אל דרום. והשמש ה"ס ז"א. משום זה כתוב, וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה. כי משא ה"ס מזרח, דהיינו ז"א, אהרן, זה סוד שאהרן, שהוא חסד האיר משה, שהוא ז"א. וכל הנשיאים, זה נחשון, שהוא ראש לכל הנשיאים וכולם נמשכו אחריו. וה"ס גבורה, וצד צפון, ועומד לשמאלו של משה.

(כו) והא אתערו את וכו': וכבר העירה, את גדלך זהו אהרן, שהוא מימין, דהיינו חסד ודרום. ואת ידך החזקה, זהו נחשון, שמשמאל, שהוא גבורה, וצפון. כי אחר שהדרום, שהוא חסד דהיינו אהרן האיר מהמראה המאירה, שהיא ז"א, שהוא משא, יהיה מאיר הצפון, שהוא גבורה, דהיינו נחשון. שכתוב, הולך אל דרום וסובב אל צפון. שמסבב אותו, את צד הצפון, הארת הרחמים מכל הצדדים, דהיינו מצד דרום שהוא חסד, ומצד מזרח שהוא רחמים, כדי שלא יצא צד צפון, שהוא שמאל, בלהביו לשרוף העולם, וכיון שנעשה מסובב ברחמים מב' הצדדים, תבשם

נפסקו הטפות ונסתלקו ממנו. ועל דא ומפני שמי נהת הוא, שהיה ירא ומפחד מחמת שהפסיק השמן משמיו.

(כד) והוא מה עבד וכו': והוא, מה עשה. בשלום ומישור הלך אתי. דהיינו שחיבר שלום במישור. מהו מישור. הוא כש"א, צדיק וישר הוא. שישר, הוא מלכות, ושלוס הוא יסוד, וחברם יחד, ואו, ורבים השיב מעון. היינו על ידי הקרבנות שהקריבם לפני המלך. ואז ניתן השלום במישור. ובוה בחיבור שלום במישור, תולה סוד הקרבן שמסר הקב"ה לאהרן. והמלכות נקראת מישור, משום שהמשיך תורה, שהוא ז"א, הנקרא ישר, ואור לעולם התחתון, שהוא מלכות. פירוש, ז"א, שה"ס קו האמצעי, נקרא ישר, משום שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, אלא באמצע בין שניהם. וכשמלכות מקבלת האור מקו האמצעי הנקרא ישר, נקראת גם היא מישור. משום שמקבלת מישור.

מאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון

(כה) ומזרח אנהיר לדרום וכו': וסדר (דפ"י דף מ"ב ט"ב י) ט"ג

מכל סטריין, דלא יפוק בשלהובוי לאוקדא עלמא, ויתבסס דינא ברחמי. מאן רחמי. דא שמשא, והיינו רוח, דכתיב <sup>9</sup> סובב הולך הרוח, דרחמי אקיף כלא. כז) ועל סביבותיו שב הרוח, סביבותיו דמאן. סביבותיו דההוא מקום דכתיב לעילא, ואל מקומו שואף, ודא מערב. ועד תמן שב הרוח, לאנהרא באינון ע' שנין, דאתכליל מקומו לאנהרא לעלמין, ולאנהרא לע' רברבין ממנן דקיימין סחרניה דההוא מקומו דשמשא דאמרן.

כח) ת"ח, כגוונא דא משה לתתא, אנהיר לאהרן, סטרא דדרום. ולבתר לנשיאים, סטרא דצפון. דכתיב, וסובב אל צפון, ואקיף לון סחרני מדבחה. לבתר ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, ודא היא ועל סביבותיו שב הרוח.

כט) ת"ח, בקדמיתא אינון שבעים זקנים ינקין ממשה, ואינון ד דבקצה המחנה <sup>ה</sup> אתאכלו בנורא דדליק. והא איתערו, מאן גרים לון. כיון דחזא משה דלא יכלין לאתקיימא בלא זקנים, בעא סיעתא לאנהרא לישראל. וקב"ה א"ל, <sup>ז</sup> אספה לי שבעים איש כו, ואצלתי מן הרוח אשר עליך, דא רוח דאספקלריא דנהרא במשה שריא ולא באחרא. בג"כ אצטריכו ו לאתנהרא מניה, ודא הוא ועל סביבותיו שם הרוח, לאנהרא כדבקדמיתא

## חלופי גרסאות

## מסורת הזהר

ד ג"א בקצה (קראקא). ה ג"א אתאכלן (דפוסים ראשונים). ו ג"א מוסיף לאתנהגא מניה ולאנהרא (קראקא).

9) (שם. שם. צ) (במדבר יא) קדושים נט.

## הסולם

## מאמר

הולך אל דרום וסובב אל צפון מלכות. ואח"כ, ואצלתי מן הרוח אשר עליך, ושמתי עליהם, על ע' זקנים. וזה הוא, ועל סביבותיו שב הרוח.

יתבסם הדין ברחמים: מי הוא רחמים. היינו השמש. שהוא ז"א. והוא נקרא ג"כ רוח. שכתוב, סובב הולך הרוח. דהיינו שרחמים, שהוא רוח, סובב הכל.

כז) ועל סביבותיו שב הרוח: שואל, סביבותיו של מי. ומשיב, סביבותיו של איתו מקום שכתוב למעלה, ואל מקומו שואף. וזהו מערב, דהיינו המלכות. ועד שם, עד המלכות, שב הרוח שהוא ז"א, להאיר באלו ע' שנים, עתה ז"ס חג"ת נהיינו שכל אחת כוללת ע"ס. שמקומו, שהוא מלכות, נכלל מהם להאיר אל העולמות, ולהאיר לע' שרים ממונים העומדים סביב אותו המקום של השמש שאמרנו. שהוא מירית.

כט) ת"ח בקדמיתא אינון כו: בוא וראה, בתחילה היו אלו שבעים זקנים יונקים ממשה, ואלו הם הזקנים. שבקצה המחנה, שפירושו הקצינים שבמחנה, שנשרפו באש שורפת. וכבר העירו, מי גרם להם שישרפו. שהוא משום שנעליהם נאמר ויחזו את האלקים ויאכלו וינצחו, שנחגו קלות ראש. כיון שראה משה שאין ישראל יכולים להתקיים בלי זקנים, בקש עזרה להאיר לישראל. ואמר לו הקב"ה אספה לי שבעים איש וגו' ואצלתי מן הרוח אשר עליך. וזה הרוח של המראה המאירה, שהוא ז"א, ששורה במשה ולא באחר. כי משה היה מרכבה לז"א. משום זה היו צריכים להאיר ממנו. וזה הוא ועל סביבותיו שב הרוח. להאיר כבתחילה, דהיינו כמו לע' הזקנים הראשונים שנשרפו.

כח) ת"ח כגוונא דא וכו': בוא וראה, כעין זה משה למטה, שה"ס ז"א, האיר לאהרן, שהוא צד דרום, חסד. ואח"כ לנשיאים, שהם צד צפון, דהיינו גבורה, שכתוב, וסובב אל צפון. ומסבב אותם מסביב המזבח. שהוא

כח) ת"ח כגוונא דא וכו': בוא וראה, כעין זה משה למטה, שה"ס ז"א, האיר לאהרן, שהוא צד דרום, חסד. ואח"כ לנשיאים, שהם צד צפון, דהיינו גבורה, שכתוב, וסובב אל צפון. ומסבב אותם מסביב המזבח. שהוא

(נפירי דף מ"ב ט"ג)

(ל) כיון דחמא שלמה מלכא דא, אמר <sup>ק</sup> הבל הבלים כו', וזרח השמש. ביומוי דמשה, דנהיר שמשא לישראל ארבעין שנין, <sup>ז</sup> לקביל נהירו דלעילא, דקביל באינון ארבעין יומין דהוה בהו, ומקצת שנה ראשונה <sup>ח</sup> ככולם, דבהו קבל נהירו דאנהיר לתתא. ובא השמש, כד אסתלק מעלמא. ואל מקומו שואף, כמא דאת אמר <sup>ה</sup> ברוך כבוד ה' ממקומו. ודא מקום עילאה, דנהיר למקום תתאה.

(לא) ד"א, מקומו תתאה ממש. שואף נהירו מלעילא, וזרח הוא שם, דנהיר תמן לסיהרא, ודא יהושע, דאתנהיר מניה, דכתיב ונתת מהודך עליו. ואתער, פני משה כפני חמה וכו'. הולך אל דרום, בקדמיתא כד הוה בעלמא, כל סטרין אתנהירו כדאמרן. אבל השתא כד אסתלק, במקומו וזרח ולא יתיר.

מאמר זהב ירקרק זהב סגור זהב תחתון

(לב) <sup>ס</sup> ושמא דיליה איקרי זהב ירקרק, ורוא דא אוקמוה חברייא, אסתר ירקרקת היתה. גוון אתרוג, וכולא חד. <sup>י</sup> זהב דא, איהו רישא בסתימו,

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

(ק) (קהלת א) ויצא יג. ד (יחזקאל ג) ב"א רית. <sup>ז</sup> ה"ג הסלם נ"א דקביל לעילא ולי"ג לקביל נהירו דלעילא (חיינציא ומונקאטש בסיגריים) ונ"א לקביל נהירו דלעילא ולי"ג דקביל (דפוסים ראשונים). <sup>ח</sup> ה"ג הסלם נ"א בטלה (דפוסים ראשונים). נ"א ככולה דבה. (מונקאטש). <sup>ס</sup> בדפוס כתב עוד לפרשת תרומה נ"א עוד לפרשת תרומה דף קמ"ח אמרו המגיחים כך מצאנו בכל העתקות אשר היו לפנינו ומהלשון נראה שחסר כאן ומה שחסר הוא זה (קראקא ובדפוס חיינציא הוא בסוגריים). <sup>י</sup> נ"א לי"ג זהב (קראקא).

#### הולך אל דרום וסובב אל צפון

#### הסולם

#### מאמר

בתחילה, כשנמשה היה בעולם כל הצדדים האירו ממנו כמו שאמרנו (כנ"ל אות כ"ה) אבל עתה כשנסתלק, במקומו וזרח, דהיינו רק במלכות, ולא יותר.

מאמר זהב ירקרק זהב סגור זהב תחתון

(לב) <sup>ב</sup> ושמא דיליה איקרי וכו': תחילת המאמר מובא בזהר תרומה (אות ת"ג) זהב עלאה, שהוא זהב ד"א, הוא בסוד סתום, והשם שלו הוא זהב סגור, שהוא סגור מעין שאינה שולטת בו. זהב תחתון, שהוא זהב של המלכות, הוא בגלוי יותר, ע"כ. וכאן הוא ממשיד ואומר, **ושמא דיליה איקרי זהב ירקרק**, שהשם של זהב של המלכות, נקרא זהב ירקרק, וז"ס שהעמידו החברים, אסתר ירקרקת היתה, דהיינו גוון אתרוג, והכל אחד. גוון אתרוג וגוון זהב הוא אחד. זהב זה של המלכות, הוא ראש בסתום. אע"פ שהוא נבחן שהוא בגלוי כלפי זהב עליון שהוא ז"א. עד שנמשך ושרה

(ל) כיון דחמא שלמה וכו': כיון ששלמה המלך ראה זה, אמר הבל הבלים וגו', וזרח השמש, היינו בימיו של משה, שהשמש האירה לישראל מ' שנה, כנגד האור שלמעלה שקבל בארבעים יום שהיה בהם, ומקצת שנה ראשונה חשובה ככולן, ככל ארבעים שנה, כי בהם קבל האיר להאיר למטה. ובא השמש, איינו כשמש נסתלק מן העולם. ואל מקומו שואף, הוא כש"א, ברוך כבוד ה' ממקומו, שזה מקום עליון, דהיינו בינה, המאיר למקום התחתון שהוא מלכות.

(לא) ד"א, מקומו תתאה וכו': פירוש אחר. ואל מקומו, היינו מקומו תתאה ממש, שהוא מלכות, שואף האור העליון, וזרח הוא שם שמאיר שם ללבנה, שהיא מלכות, והוה יהושע, שהאיר ממנו. כי יהושע הי"ס מלכות, שכתוב, ונתת מהודך עליו. והעירו, שפני משה כפני חמה, שהוא ז"א. ופני יהושע כפני לבנה, שהיא מלכות. הולך אל דרום, היה ירמיה דף מ"ב ט"ג

אע"ג דאיהו באתגליא לגבי זהב עילאה. עד דאתמשכא ושריא לרישא דגבריאל, כמה דאוקימנא. ובג"כ כלא איהו ברזא עילאה, ואתמשכא ההוא רזא לתתא, כלא כגוונא חד.

מאמר הכפרת ובי הכרובים

(ג) וועשית כפרת זהב טהור, רש"א, בכל פרשתא דא אשכחנא, דאתמסר עבידתא בידא דמשה, בר תרין. בכלהו כתיב, כ ועשית. ובארון ובאפוד כתיב, וועשו ארון, וועשו את האפוד, ולא כתיב ועשית. מ"ט בארון לא כתיב ועשית, בגין דארון כליל ליה למשה בגויה, לאתנהרא מניה. ואצטריכו אחרנין לתקנא תיקונא ושפירו דיליה, למיעל ליה לגביה. לד) באפוד, לאו דיליה הוא, ולא לאשתמשא ביה, ולא אצטריך ליה למשה, למעבד פולחנא דאחוי, דהא משה איהו מלכא, ואהרן שושבינא דמלכא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

(ש) (שמות כה) בהשמטת ח"ב ד' רעז, ד"י, ח) (שם) כ נ"א מוסיף ועשית ועשית (דפיסים ראשונים). תרומה תקצד. א) (שם כח).

זהב ירקרק זהב סגור זהב תחתון

הסולם

מאמר

מגולה, אע"ג דאיהו באתגליא לגבי זהב עילאה, אע"פ שכלפי הזהב של ז"א היא נחשבת כמגולה, עכ"ז עודו סתום בה, כי אין הארת החכמה מתגלה במלכות גופה, אלא במרכבה שלה שה"ס ד' המלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל (כנ"ל ב"ח בראשית אות ל"ח) וז"ש, עד דאתמשכא ושריא לרישא דגבריאל, שהוא בחינת קו השמאל שבמרכבת המלכות, ובו מתגלה הארת החכמה לגמרי. כמו שהעמדנו. וכי.

ושורה לראש של גבריאל, כמו שהעמדנו. ומשום זה הכל הוא בסוד עליון, בסוד ז"א, ונמשך הסוד ההוא למטה, למלכות ולגבריאל. הכל באופן אחד.

פירוש הארת החכמה שבשמאל המאיר בכל שלמותו בהתלבשות החסדים, נקרא זהב. ומאיר בראש דז"א, דהיינו בג"ר דז"א ובראש של המלכות. ושאל שם (באות ת"ג) מה בין האי להאי, מה ההפרש בין זהב שבראש ז"א לזהב שבראש המלכות. כיון ששניהם הם הארת החכמה שבשמאל ומשיב, זהב עילאה הוא ברזא פתימא, שהזהב העליון דז"א, הוא בסוד סתום. דהיינו שהארת החכמה סתומה ואינה מאירה בו. כי ז"א הוא תמיד בחסדים מכוסים מחכמה, ושמאל דיליה איהו, זהב סגור, דהיינו שהוא סגור מלהאיר. סגור וסתום מכלא, וכי. שהוא סגור וסתום לגמרי. זהב תתאה של המלכות איהו באתגליא יתיר, כי במלכות הוא המקום לגילו החכמה, וע"כ החכמה מגולה בה יותר מבז"א. ושמאל דיליה אקרי זהב ירקרק וכי. אסתר ירקרקת היתה, גוון אתרוג. וכולא חד, שירקרק וגוון אתרוג הוא אחד. שהיא הגוון של גילוי הארת החכמה שבמלכות הנקראת אסתר. אמנם זהב דא איהו רישא בפתימון, שהזהב הזה של המלכות הוא עוד סתום ואינו (דפויי דף מ"ב ט"ג)

מאמר הכפרת ובי הכרובים

(ג) וועשית כפרת זהב טהור : ר' שמעון אומר, בכל הפרשה הזו מצאנו שנמסרה המלאכה בידי של משה, חוץ מבשנים. כי בכלם כתוב, ועשית. ובארון ואפוד כתוב, ועשו ארון ועשו את האפוד, ולא כתוב ועשית. ומשיב. מה הטעם לא כתוב בארון ועשית, משום שהארון, שה"ס מלכות, כולל בתוכו את משה, שה"ס ז"א, כדי להאיר ממנו. כי המלכות אינה מאירה אלא מז"א. וע"כ צריכים אחרים לתקן התקון והיופי שלה, כדי להכניסו בתוכו. בתוך הארון.

לד) באפוד לאו דיליה וכי : ולפיכך לא כתוב ועשית באפוד, משום שהאפוד אינו שלן

(לה) ואי תימא, והא כתיב א והלבשת את אהרן כו', ואפדת לו. ושמת המצנפת על ראשו וגו'. הא כולי האי פולחנא דמשה, ויקרא דאהרן י איהו. לאו הכי אלא יקרא דמשה איהו, דהא קב"ה לא \* בעא פולחנא דאהרן, אלא על ידא דמשה. ואהרן לא יכיל לאתקדשא אלא על ידא דמשה. ובכלא אצטריך אהרן למשה, וכל האי יקרא דמשה איהו.

(לו) ועשית כפרת, ת"ח, כתיב בפרשתא דא עובדא דשמים וארץ, וכל אינון חיילין דתמן, דהא קב"ה לא פקיד למעבד משכנא, אלא כגוונא דעובדי שמיא וארעא, למהוי \* דיורא דלתתא, כגוונא דדיורא דלעילא. ולאתחברא דא בדא כגוונא דנשמתא וגופא, למהוי כלא חד.

(לז) כתיב א בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. בראשית, הא אוקמוה. אבל רוא דעובדא דכפורתא, הכא ברמיזו דלעילא, שלשלא דמטטרוין, גניזא דמשכנא, לארמא ארמות קודשא לעילא ותתא.

(לח) ב בראשית, ראשיתא עילאה \* כפורתא גניזא טמירא, דאשתכחא מרזא דנקודא טמירו עילאה, ואתפרש פרישו, \* לאתנהרא גו נהירו, לאתטמרא

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

(ב) (שם כט) בהשמות ח"ב ד' רעז. ד"ה (ג) (בראשית  
דיורא דלתתא (קראקא). נ ג"א מוסיף ות"ח בראשית  
(קראקא). ס ה"ג בדפוס מונקאטש במרובעים ג"א ל"ג  
י (כל הדפוסים). ע ג"א לאיתטהרא גו טהירו ולא גרסינן לאתנהרא גו נהירו לאתטמרא גו טמירו (קראקא).

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

של מעלה. שהוא המלכות, ושיתחברו זה בזה כעין נשמה וגוף שיהיה הכל אחד.

(לו) כתיב בראשית ברא וכו' : כתוב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. בראשית, כבר העמידוהו. אבל סוד מעשה הכפרת יש כאן, ברמזו שלמעלה, שלשלת של מטטרוין, הגנוז שבמשכן, להרים תרומת הקודש למעלה ולמטה.

(לח) בראשית ראשיתא עילאה וכו' : בראשית, ה"ס ראשית העליונה שהיא י'. היא הכפורת הגנוזה ונסתרת, הנמצאת מסוד הנקודה שהיא סתרה העליונה. ונפרש מפרש, להיות מאיר בתוך האורה, ולהעלים תוך ההעלים. מיטטרוין מטטרוין נסתר בתוך הכפורת הזו. המתאחדת ממטה למעלה.

ביאור הדברים. סוד הכפרת הוא הכסוי שנעשה להעלמת הג"ר ע"י עליית המלכות לבניה, בסוד י' שנכנסה לאור הבינה והאור נעשה לאור, לו"ק חסר ג"ר הנקרא אור. והעלמה זו מקורה באורא עלאין, שה"ס י' דהויה, כי הכיסוי, שה"ס ה"ל שנכנסה לאור, אינה

שלו, כי האפוד הוא תקון המלכות, ואינו, שישתמש עמו מטה, וע"כ אין משה צריך לעשות העבודה של אהו. כי משה איהו שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניא (כצ"ל) (וע"י פירושו בזהר מצורג אות כ"ג).

(לה) ואי תימא הא וכו' : ואם תאמר הרי כתוב, והלבשת את אהרן וגו' ואפדת לו, ושמת המצנפת על ראשו וגו', הנה כל זה הוא עבודתו של משה, והוא כבודו של אהרן ומש"ב, אינו כן. אלא כבודו של משה הוא. כי הקב"ה לא רצה עבודתו של אהרן אלא אם כן שתהיה על ידי משה. ובכל דבר היה אהרן צריך למשה, וכל זה כבוד משה הוא.

(לו) ועשית כפרת ת"ח וכו' : ועשית כפרת וגו'. ברא וראה, בפרשה זו כתוב, דהיינו שרמח במלאכת המענן, מעשה שמים וארץ, וכל הצבאות אשר שם, כי הקב"ה לא צוה לעשות משכן, אלא שיהיה כעין מלאכת שמים וארץ, כדי שיהיה המשכן שלמטה כעין המשכן (דפרי דף מ"ב ט"ג י' ט"ה)

גו טמירו. טמירא גו האי כפורתא, מיטטרוין מטטרוין, דאתאחדא מתתא לעילא.

לט) מגו דחילו דאזל בקושטא ז בגו ארעא, הוה פ משכח נהירו דאביד אדם קדמאה, דאיטמר ההוא נהירו בגנתא דעדן. סלקא לעילא, לא אתיישבא בדוכתיה, דהא לא הוה אשתלים מכל סטריין, דהא שלימו דלתתא הוה גרע.

#### חלופי גרסאות

פ גיא דאתחדא (קראקא). ז גיא גו (דפויט ראשונים). ק גיא אשתכח (קראקא). ר גיא ליג דהא (קראקא).

#### מאמר

#### הסולם

#### הכפרת ובי הכרובים

מלובשת בו נקרא מטטרוין, בלי י' (כח"ש) בהקדמת תקוני זהר דף ט"ו ע"א). וז"ש טמירא גו האי כפורתא מיטטרוין מטטרוין, שהכפרת כוללת בתוכה ב' בחינות מטטרוין, והיינו בעת שמטטרוין משמש במסך דחירק הממעט השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה. שאז הוא מתאחד עם הימין. וז"ש דאתאחדא מתתא לעילא, בעת שהשמאל מתאחד עם הימין להאיר רק ממטה למעלה. וכבר נתבאר שמטטרוין לוקח כח המסך דחירק שבו מן הכיסוי שבכפרת.

ויש לדעת שכל מעלתו של חנוך בן ירד שנהפך למלאך היה מטעם שזכה לזיהרא עלאה, שה"ס המוחין דנר"ן מאצילות, שנאבדו מאדם הראשון מחמת החטא דעץ הדעת. אמנם ב' אבידות היו לו, כי מחמת אכילת עץ הדעת לא נאבדו לו אלא המוחין דפנים, ועוד נשארו לו המוחין דאחור. וזו"ה, ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים בתוך עץ הגן. כי המוחין דאחור שנשארו לו עשו אותו כמתחבא מפני אור הפנים, וז"ש ויתחבא וגו' מפני ה' אלקים, דהיינו מאור הפנים. ואחר זה גורש לגמרי מגן עדן, דהיינו שאבד גם המוחין דאחור. ולפיכך חנוך, שזכה לאלו המוחין שנאבדו לאדם הראשון, היה צריך לזכות בתחילה למוחין דאחור, ואח"כ למוחין דפנים. וכשהשיג המוחין דאחור, אז היה עוד בלי שם. אלא אח"כ כשהשיג המוחין דפנים, קנת עמהם את השם, חנוך בן ירד. כמ"ש לפנינו.

לט) מגו דחילו דאזיל וכו': מתוך היראה שחנוך הלך בדרך אמת בארץ, הוא מצא את האור שאבד אדם הראשון, דהיינו הזיהרא עלאה שאבד מחמת החטא דעץ הדעת. אבל רק מוחין דאחור של זיהרא עלאה הוה מצא עתה, (כמ"ש בדבור הסמוך, ע"ש) שהאור הוה נגנו בגן עדן. עלה למעלה, דהיינו שהיה רוצה

אינה יוצאת משם לעולם. והוא כסוי בקו ימין דז"א, שהוא קו ראשון לג' קוין. והכסוי הוה מתגלה בקו שמאל, כי בו יוצאת ה' מאויר, והאור חוזר למקומו. וחתרת ומתכסה בקו האמצעי, ע"י כנפי הכרובים, בכח המסך דחירק שבהן. כמ"ש לפנינו. והסבוב הזה של הכפרת בג' קוין. מכונה פריסו, דהיינו מפרש.

וז"ש, (באות ל"ז), בראשית וכו', רזא דעובדא דכפורתא הכא ברמיזו דלעילא, שמעשה הכפרת רמז במלת בראשית ברמז שלמעלה. כי הכסוי הוה ד' שנכנסה באויר, המכונה כפרת, נרמזת ב' דבראשית, שה"ס אר"א עלאין. כנ"ל. שלשלא דמטטרוין, כי מטטרוין הוא נושא המסכים דקו האמצעי כנ"ל, והוא נאחז בכסוי הוה הנקרא כפרת, שמשם לוקח כחו אל המסך דחירק שבו. גניזא דמשכנא לארמא ארמות קודשא, כי מטטרוין פועל בכח הכסוי הוה להרים הארת החכמה שתאיר רק ממטה למעלה, לעילא ותתא. הן במשכן העליון והן במשכן התחתון.

וזה שמפרש דבריו ואומר בראשית, ראשיתא עלאה י', שהמלה בראשית פירושה, הראשית העליונה, שהיא י', דהיינו אר"א רומזת על כפורתא גניזא טמירא דאשתכחא מרזא דנקודא טמירא עלאה, שרומזת על הכפרת הגנוה והנסתרת שנמצאת מסוד הנקודה הנסתרת העליונה, שהיא אר"א. כי הכפרת, שה"ס הכיסוי מ' שנכנסה באויר, מקורה מן ה' שהיא אר"א עלאין כנ"ל. ואתפרש פרישו, ונפרשה הכפרת למפרש, דהיינו לסיבוב על ג' קוין. כנ"ל. לאתנהירא גו נהירן, דהיינו שתאיר בימין, ששם מקום האור. לאתטמירא גו טמירן, ולהסתתר בשמאל, ששם האור מתעלם. ויש ב' שמות מיטטרוין מטטרוין, כשהמלכות מלובשת בפמטרוין נקרא מיטטרוין עם י', וכשאינה (דפוי דף ט"ב ט"ה)

זהא אתאביד <sup>ט</sup> בחובא דאדם קדמאה נחת לתתא, ואתטמר גו אילני גנתא, אתפשטא תמן בכל סטרי גנתא, עד דאתייליד חנוך בן ירד.

(מ) כיון דאתייליד הוה אשתכח סמוך לגנתא, שריאת ההיא נהירו <sup>ח</sup> לאנהרא <sup>א</sup> בגווייה, אתרבי ברבו קודשא, ושריא עליה נהירו דא מנצא. עאל לגנתא דעדן, אשכח תמן אילנא דחיי, <sup>ב</sup> ענפוי ואנבי דאילנא, ארח בהו, ואתיישב <sup>ג</sup> בגויה ההוא רוחא דנהירו דחיי.

(מא) אתו שליחן מלאכי עילאי, ואוליפו ליה חכמתא עילאה, יהבו ליה ספר דהוה טמיר גו אילנא דחיי, ואוליף מניה, וידע אורחוי דקב"ה, ואשתדל אבתריה. הה"ד <sup>ד</sup> ויתהלך חנוך את האלהים. עד דההוא נהירו, אשתלים בגויה.

(מב) כיון דההוא נהירו אשתלים לתתא, בעא לסלקא לדוכתיה. ובגין לאחזאה ההוא שלימו ברזא דחנוך. יומא חד עאל גו גנתא דעדן, ואחמו ליה טמיריו דגנתא, ואנח ההוא ספר, וכל <sup>ז</sup> מה דחמא, לבר, ואיהו צניע בגו חברייא.

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

ט ג"א חובא (קראקא). ת ג"א לאתנהרא (קראקא).

ז (שם ה) כ"ב שפח.

א ג"א בגווייה (דפיסים ראשונים). ב ג"א וענפוי

(דפוסים ראשונים). ג ג"א גו ול"ג בגויה (חינצ'א) ג"א גו ול"ג בגויה ההוא (קראקא). ד ג"א ל"ג מה (קראקא).

#### הכפרות ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

האמצעי, ענפוי, ופירות העץ, הריח בהם, דהיינו טהמשיך הארת חכמה ממטה למעלה המכונה ריח. ונתישב בתיכו אותו הרוח של אור החיים. טה"ס ו"ק דחכמה. כי אור החכמה נקרא אור החיים, ורוח, היס קומת ו"ק.

(מא) אתו שליחן מלאכי וכו': באו שליחים, מלאכים עליונים, ולמדו אותו החכמה העליונה. ונתנו לו ספר, שהיה גנוז תוך עץ החיים, ולמד ממנו, וידע דרכיו של הקב"ה, והלך אחריו. ז"ש, ויתהלך חנוך את האלקים. עד שאותו האור נשלם בתוכו.

(מב) כיון דההוא נהירו וכו': כיון שאותו האור נשלם למטה, רצה לעלות למקומו, דהיינו להלביש את האור למעלה בשמים, במקום יציאתו של האור. בכדי להראות אותה השלימות שיש בסוד חנוך. כלומר השלמות של אותם המוחין הנקראים בשם חנוך. יום אחד, נכנס בגן עדן, והראו לו הנסתרות שבגן, והניח אותו ספר, וכל מה שראה, מחוץ לגן, והספר גנוז בין החברים. כלומר, שמעט השיגורו החברים, וגנוזוהו.

לבתר

רוצה להשתמש עם האור. אבל האור לא התישב במקומו. כי לא היה שלם מכל צדדיו, כי השלמות שלמטה היתה חסר לו, שנאבדה מחמת החטא דאדם הראשון. ע"כ ירד למטה, לג"ע התחתון, והתחבא תוך עצי הגן, דהיינו בחינת מוחין דאחור, שהיה לו לאדח"ר אחר החטא, מטרם שגורש מג"ע. שגם הוא התחבא אז תוך עצי הגן, כנ"ל בסמוך. ונתפשט שם בכל צדדי הגן. עד שנולד הניח בן ירד. כלומר עד שהשיג אותם המוחין דפנים של זיהרא עלאה, שבשבילם נקרא חנוך בן ירד. כי עתה עוד לא נקרא בשם הזה, כנ"ל בסמוך.

(מ) כיון דאתייליד חוה וכו': כיון שנולד חנוך בן ירד, דהיינו המוחין דפנים הנקראים בשם הזה. הנה מתחילה היה נמצא סמוך לגן, דהיינו בעת טהשיג רק בחינת הקטנות דמוחין דפנים, שעוד לא היה ראוי להכנס לגן עדן. התחיל אותו האור, דהיינו המוחין דפנים, להאיר בתוכו, והתגדל במשחת קידש, והאור ההוא שכן עליו כשהוא מתנוצץ, נכנס לגן עדן, ומצא שם עץ החיים, טה"ס הקו (דפויי דף מ"ב ס"ד).

(מג) לבתר אתלבש ההוא נהירו, גו ההוא לברשא, לאחזאה לעילא, ולמהוי כיסופא בהדיה, לכל אינון דעבדו קטרוגא במאריהון, דלא יתברי בר נש בעלמא.

(מד) הה"ד, <sup>ה</sup> ואינון כי לקח אותו אלהים. ואינון: בהאי עלמא. ואינון: כדקא הוה בהאי עלמא. כי לקח אותו אלהים. לדיוקנא אחרא. בהאי, איהו נער תדיר. ורוא דא אוקימנא, <sup>ו</sup> חנוך לנער על פי דרכו, לאנהגא עלמין כלהו. גם כי יזקין לא יסור ממנה, דהא תדיר אשתכח ביה, ואתהדר נער.

(מה) בחנוך אתכליל דיוקנא דעלמא טמירא. איהו כורסיא דמאריה, עביד שליחן בעלמא. כד עלמא בדינא, נפק ואיקרי מטטרו"ן, רבון על כל חיילין עילאין. וסבא איהו נער. עאל מעלמא לעלמא, ואתייבא רוגזא.

#### מסורת הזהר

(ה) (שם) ב"א תעד. ו) (משלי כב) ב"א תעד.

#### מאמר

#### הסולם

#### הכפרת ובי הכרובים

גם כי יזקין לא יסור ממנה. דהא תדיר אשתכח ביה ואתהדר נער. כלומר, שלא הפסיד המוחין דפנים מחמת שמאיר במוחין דאחור, וז"ש, גם כי יזקין אע"פ שיש לו המוחין דפנים הנקראים זקן, לא יסור ממנה, אינו פוסק מלהאיר במוחין דאחור הנקראים נער. דהא תדיר אשתכח ביה ואתהדר נער, שתמיד נמצא במוחין דפנים שהוא זקנה, וחוזר להאיר במוחין דאחור הנקראים נער. גם זס"ה נער הייתי גם זקנתי וגו'. שאמרו שר העולם אמרו. שהפירוש הוא, גם זקנתי, אע"פ שיש לי מוחין דפנים שה"ס זקנה, עכ"ז אני נשארתי נער, שאני מאיר גם במוחין דנער.

(מה) בחנוך אתכליל דיוקנא וכו': בחנוך נכללה הצורה של העולם הנסתר, שהוא ז"א. שממנו מוחין דפנים. הוא כסא לאדונו. שהוא כסא לז"א. כלומר שז"א שורה עליו. עושה שליחות בעולם. כשהעולם בדין, נמסרת ההנהגה למטטרו"ן. הוא יוצא, ומטטרו"ן נקרא רבון על כל הצבאות העליונים, שכולם הם תחת הנהגתו. והזקן הוא נער. כלומר שנעזב מוחין דזקנה ומקבל מוחין דנער, ואז נמצא העולם בדין. נכנס מעולם לעולם, דהיינו שנכנס מעולם דמלכות לעולם ז"א, שהוא מוחין דפנים, אז נשקט הרוגז. ומנהיג העולם ברחמים.

דיוקנא

(מג) לבתר אתלבש ההוא וכו': אח"כ נתלבש איתו האיר תוך הלבוש ההוא, דהיינו תוך גופו של חנוך, להראית שלמותו למעלה, בשמים, ושיתביישו בשבילו, כל אלו המלאכים שקטרגו לפני אדונם, שלא יברא את האדם בארץ.

(מד) הה"ד ואינון כי וגו': וז"ש, ואינון כי לקח אותו אלקים. ואינון, בעולם הזה. ואינון, כמו שהיה בעולם הזה. כי לקח אותו אלקים לצורה אחרת. בצורה זו היא תמיד נער. והעמדנו הסוד הזה בכתוב, חנוך לנער על פי דרכו, דהיינו להנהיג כל העולמות. גם כי יזקין לא יסור ממנה, כי תמיד נמצא בו, וחוזר להיות נער.

פירוש. המוחין דאחור מכונים בשם נער. והמוחין דפנים מכונים בשם זקן. בסוד, אין זקן אלא מי שקנה חכמה. (קדושין ל"ב:). כי אע"פ שיש חכמה גם במוחין דאחור, אינם נחשבים להשגת חכמה, משום שאינה יכולה להאיר שם מחמת חסרון חסדים. וכבר ידעת, שהשם חנוך הוא על המוחין דפנים. וז"ש, ואינון כדקא הוה בהאי עלמא, דהיינו במוחין דפנים, כי לקח אותו אלקים לדיוקנא אחרא, דהיינו שיאיר בבחינת מוחין דאחור. ואין לשאול, אי"כ הוא עוד ירד ממדרגתו, כי חזר למוחין דאחור. וז"ש, ורוא דא אוקימנא חנוך לנער לפי דרכו וכו' (דפו"י דף מ"ב ס"ד)



(מו) דיוקנא דא אתפרס בפריסו כפורתא, ואתציירין ביה בההוא פריסו תרין דיוקנן, חד זכר, וחד נוקבא. וקיימן תרי רביין עולמין רחמימן, ברחימו ה דביקאן דא בדא.

(מז) ורזא דא בראשית ברא אלהים, פריסו כפורתא סתימאה. את השמים ואת הארץ, תרין כרובין קיימן בדביקו \* דחביבותא. שמים וארץ לא כתיב, אלא את השמים ואת הארץ, לאסגאה תרין כרובין כחדא. כפרת דא פריסא לגו, בטמירו דהיכלא, ובתריין סטריין קיימן תרין אלן. (מח) בראשית סלקא לעילא. רזא דיליה, נחתא לתתא. כגוונא דההוא רזא דבראשית סלקא לעילא, ולא אתרשים ברשימו, נפקא רשימו, לתתא, ואתעביד ז מניה כפורתא עילאה, רשימא ברשימין תלתא. ה ברזא יהוה אלהינו יהוה. מאלין תלת, נפקו תלת אחרנין, ואינון שית, והיינו בר"א שי"ת.

#### חלופי גרסאות

ה נ"א מוסיף דכיון דביקאן (קראקא). ו נ"א לבתר (ווינציא בסוגריים). ז נ"א מינה (קראקא). ח נ"א ל"ג ברזא.

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

פירוש. נודע, שהי' נכנסה באור דא"א ועשתהו לאויר, דהיינו שנסתלקו הג"ר שה"ס חכמה, אינה יוצאת משם לעולם, וע"כ א"א הם תמיד בחסדים מכוסים. אבל מסך זה מחמת הי' שנכנסה לאויר יורד לישו"ת, ובהם הי' יוצאת מן האויר, והאויר חוזר בהם להיות אור החכמה (כמ"ש בפלפח"ט אות מ"ו ע"ש). והטעם הוא, כי א"א ה"ס ג"ר דבינה, שהם תמיד בסו"ה כי חפץ חסד הוא, שחפצים רק חסדים ולא חכמה, וע"כ אינם סובלים שום חסרון מחמת עלית הי' באויר, הדוחה אור החכמה, כי גם בלי זה אינם מקבלים חכמה. וע"כ אין צורך שהי' תצא מאויר שלהם. מה שאין כן ישו"ת, שהם בחינת ז' ו"ן הנכללים בבינה, שהם צריכים חכמה. כי כל ההפרש בין בינה ל'א' הוא שבינה היא בחסדים, וז"א הוא בחסדים שיש בהם הארת חכמה (כמ"ש בתע"ס שיעור א' דף ו') ולפיכך לעת גדלות יוצאת הי' מאויר דישו"ת, והאויר חוזר להיות אור.

ו"ש, בראשית, דהיינו א"א הנקראים ראשית. סלקא לעילא, אורותיהם מאירים למעלה ואינם מתפשטים למטה. משום שהם סתומים מחכמה, מחמת שהי' אינה יוצאת מאויר שלהם. רזא דיליה, דהיינו המסך ד' שנכנסה

(מו) דיוקנא דא אתפרס וכר: צורה זו של מטטרון, דהיינו שהוא בסוד מוחין דנער וכלולים במוחין דזקנה, כנ"ל בסמוך, נפרסה במפרס הכפורת, שנצטיירו בה באותו המפרש המפרש ב' צורות, א' זכר וא' נוקבא, שה"ס מטטרון וסנדלפון, שהם ב' נערים, עלמים אהובים, עומדים דבקים זה בזה. שה"ס ב' הכרובים, שהמוחין דנער מאירים בהם.

(מז) ורזא דא בראשית וגר: וזה סוד בראשית ברא אלקים. בראשית היינו הכפורת, (כנ"ל אות ל"ח) ברא אלקים, היינו שבדא המפרש של הכפורת הסתומה. את השמים ואת הארץ. הם ב' כרובים, העומדים בדבקות של אהבה. שמים וארץ לא כתוב, אלא את השמים ואת הארץ. הן, לרבות ב' כרובים הדבקים יחד. כפורת זו פרושה לפנינו, בסתרו של ההיכל, ובב' הצדדים עומדים שני אלו.

(מח) בראשית סלקא לעילא וכר: בראשית, עולה למעלה. סודו יורד למטה. כמו שהסוד ההוא של בראשית עולה למעלה ואינו נרשם ברשימה, יוצאת ממנו רשימה למטה, ונעשית ממנו כפורת עליונה הרשומה בג' רשימות. בסוד הויה אלקינו הויה. מאלו ג', יוצאים ג' אחרים, והם שש. והיינו שבבראשית היא אותיות ברא שית.

(דפרי דף מ"ב ט"ד י') דף מ"ג ט"א)

(מט) אתפרש כפורתא דא לסטר דרום ומערב, ואפיק תרין \* כרובים כחדא, דכר ונוקבא, דישתכחון דא לקבל דא. דרום, איהו ראש, כהן \* נוטל בראש. ואיהו \* בן דכר. מערב איהו נוקבא, בת יחידה, בת היתה לאברהם ודאי. והיינו ברזא דא, בראשית: ב"ת רא"ש. י' כפורתא, דלא \* אשתמודע, עד דאתפרס בפריסו, ואפיק תרין אלין. כגוונא דא ה'. וע"ד. בת, בת ראש, בת לאברהם. י' כפורתא לאתפרסא.

(נ) אתהדר כפורתא ממערב לצפון, ואתפרס בפריסו. ואתגלייא דכר, דאתאחיד בסטרא דכפורתא. ונוקבא אתטמרת לתתא, ואתעבידת \* באש דצפון. ורזא דא בראשית, בת אש. י' כפורתא. י' פריסו דאתפרס, ואחזי חד, ולא

### תלופי גרסאות

ט נ"א סמכין (דפוסים ראשונים). י נ"א ל"ג נוטל (דפוסים ראשונים). כ נ"א ל"ג בן (דפוסים ראשונים). נ"א אתפרס (קראקא). מ ה"ג בדפוס מונקאטש כמו בעים ובכל הדפוסים כתוב באר.

### מאמר

### הסולם

### הכפרת ובי הכרובים

זה כנגד זה. דרום שהוא חסד, הוא ראש לז"ס תחתונות, שז"ס כהן לוקח בראש. והוא בן דכר. מערב היא נוקבא, שנקראת בת יחידה. שעליה נאמו בת היתה לאברהם. לאברהם ודאי. שהוא חסד. והיינו בסוד זה, בראשית, שהיא אותיות בת ראש. שהם בי הכרובים, בת, היא מלכות. ראש, הוא חסד, קו ימין דז"א. י' שבבראשית, היא הכפורת, דהיינו המסך מביאת ה' באויר (כנ"ל אות ל"ח ע"ש). שאינה נודעת עד שנפרשת במפרש, ומוציאה ב' כרובים אלו, בסוד בת ראש. כעין זה היא ה' אחרונה דהויה. שהיא בבחינת היחוד דבת ראש. כלומר, שהמלכות מיוחדת בחסד. כי הויה ה"ס ז"א שהוא בבחינת חסדים מכוסים. ועל זה, דהיינו מבחינת היחוד הזה, נקראת המלכות בת. דהיינו בת ראש, בת לאברהם. י' דבראשית היא הכפורת להפרש. (ג) אתהדר כפורתא ממערב וכו': עתה מפרש היחוד הב' של ב' הכרובים, דהיינו מערב עם צפון. מוחזרת הכפורת ממערב שהוא המלכות, לצפון, שהוא גבורה, דהיינו קו השמאל. ונפרשת במפרש. ומתגלה הדכר שנאחז בצד הכפורת. והנוקבא, דהיינו המלכות, מסתתרת למטה, ונעשית באש של הצפון. וז"ס בראשית, שהיא אותיות בת אש ה' שבבראשית, היא הכפורת. ה' היא המפרש שנפרש, והראה אחד ולא שנים, כי הנוקבא נתכסתה למטה. ואם תאמר, המפרש העליון והתחתון הכל אחד. כך הוא. שאינו נפרד שם זה מזה, הכל הוא אלקים.

ביאור

שנכנסה באויר שיש בהם, נחתא לתתא, כי המסך הזה יורד ומתפשט לישסו"ת וגם יספ"ת מתמעטים מחמתו באויר. כגוונא דההוא רזא דבראשית פלקא לעילא כלפי זה, שסוד בראשית הזה, שהוא או"א עלאין, ע"ה הארתם למעלה, דהיינו שהם סתומים מחמת ה' שנכנסה באויר, ולא אתרשים ברשימו, שלא נרשמו באיזה חסרון מחמת ה' שנכנסה באויר שלהם, מחמת שגם בלי זה אינם מקבלים חכמה. כנ"ל. נפקא רשימו לתתא, יוצאת מ' זו, שבאויר דאו"א, רשימת חסרון למטה בישסו"ת. ואתעביד מניה כפורתא עילאה, שבישסו"ת נעשית, ממסך דאותה ה' שבאויר, כפורת עליונה, רשימא ברשימין תלתא, דהיינו ברשימת ג' קוין ימין, שמאל, ואמצע, ברזא הויה אלקינו הויה, שב' קוין ימין ושמאל נקראים הויה אלקינו. והקו האמצעי נקרא הויה. שה"ס חסד, גבורה, ת"ת. מאלין תלת נפקו תלת אחרנין, כי מהם יוצאים ג' קוין למטה מטבור הנקראים נצה, הוד, יסוד, והם שש ספירות חג"ת נה"י. והיינו בראשית, וע"כ מרומז באותיות בראשית, בראשית, שה"ס חג"ת נה"י הנ"ל.

(מט) אתפרש כפורתא דא וכו': עתה מפרש ג' יחודים הנפרשים על הכפורת בסוד ב' הכרובים. יחוד א', הכפורת הזו, דהיינו הכפורת העליונה הנ"ל נפרשת לצד דרום, שהוא חסד, ולמערב, שהוא מלכות. ומוציאה ב' כרובים יחד דכר ונוקבא שיהיו נמצאים

(דפוס דף מ"ג ט"א)

תרין, דהא נוקבא אתכפייא לתתא. ואי נ תימא כולא חד פריטו ס עילאה ותתאה. הכי הוא. דלא ע אתפריש שמא דא מן דא, כלא איהו אלהים. נא) אתהדר כפורתא ממערב למזרח, פריס פריטו בתרין סטרין, בסטרא דמזרח, ובסטרא דמערב. כיון דכפורתא קיימא במזרח ומערב, כדין חדזה אשתכת, וחיבורא כדקא יאות, והאי בת, אתכלילת בעיטרהא כדקא יאות, וקיימא באשלמותא. וכדין איהו ברזא דיליה בראשית, בלא פירודא כלל. נב) ולקבל אלין תלת זימנין, סלקין ישראל תלת זימנין למיחג חגייהו. בפסח אתהדר כפורתא בסטר דרום ומערב, וכדין ההיא בת קיימא

#### חלופי גרסאות

ג נ"א פוסין תימא ר (מונקאטש במרובעים). ס נ"א עילא ותתא (דפוסים ראשונים). ע נ"א אפריש (דפוסים ראשונים).

#### הכשרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

ומשיב, הכי הוא שהן באמת אחד, דלא אתפריש וכו' כלא איהו אלקים. הן הגבורה נק' אלקים. והן המלכות נקראת אלקים מפני שהם אחד.

נא) אתהדר כפורתא ממערב וכו': עתה מפרש היחוד הג' של ב' הכרובים, שהוא מערב עם מזרח. ואומר, מוחזרת הכפירת ממערב, ממלכות, למזרח, שהוא תפארת דהיינו קו האמצעי, ופורשת מפרש לב' צדדים, בצד מזרח שהוא הדכר, ובצד מערב, שהוא הנוקבא. וכיון שהכפורת עומדת במזרח ומערב, אז שמחה נמצאת, והחבור הוא כראוי. להיותה דבוקה בקו האמצעי שהוא ת"ת, והבת ההיא דהיינו המלכות, מעושרת בעטרותיה כראוי, ונמצאת במילואה, ואז היא בסוד שלו, של ת"ת, שהוא, בראשית, בלי פירוד כלל. פירוש, שאין הדכר והנוקבא ב' מלות, בת ראש או בת אש, אלא כלולים במלה אחת בראשית, להיותה כלולה בב' צדדים הן בבחינת בת ראש שהוא ימין, והן בבחינת בת אש, שהוא שמאל, כי המזרח כולל בתוכו דרום צפון, שהוא ימין ושמאל. וע"כ באים במלה אחת בראשית, שאש וראש הם ביחד.

נב) ולקבל אלין תלת וכו': וכנגד אלו ג' פעמים, דהיינו ג' יחודים הנ"ל, עולים ישראל שלש פעמים לחוג חגייהם. בפסח מוחזרת הכפורת בצד דרום ומערב, שאז עומדת הבת ההיא, דהיינו המלכות, באברהם שהוא חסד. והיא בת ראש (כנ"ל אות מ"ט) ושם הלל, ואינו הלל שלם, כי ב' הכרובים אינם עוד במילואה

ביאור הדברים. נודע שהיחוד של מלכות עם קו השמאל דו"א, שהוא גבורה, אינו נעשה למעלה במקום הגבורה דו"א, אלא למטה במקום המלכות. והוא מטעם כי הג"ר דחכמה דשמאל, נתמעטו ע"י קו אמצעי, ורק הו"ק דחכמה דשמאל מאירים, וע"כ אי אפשר שיהיה היחוד במקום גבורה דו"א, שהוא אור זכר המאיר ממעלה למטה, שהוא ג"ר, כי הג"ר נעלמים, ולפיכך היחוד הוא במקום הנוקבא, המאירה אור נקבה שממטה למעלה. שהוא ו"ק (כמ"ש בזהר אמור אות קצ"ח וקצ"ט ע"ש).

ויו"ש אתהדר כפורתא וכו' ואתגלייא דבר דאתאחיד בסטרא דכפורתא, שלא נתגלתה הנוקבא למעלה ביחד עם הדכר, כדי שלא יתגלו הג"ר דחכמה, ונוקבא אתגמרת לתתא ואתעבירת באש דצפון, שהנוקבא נתכסתה למטה, שלא לקבל ג"ר דחכמה אלא ו"ק, והיא נעשתה באש של הצפון, שהצפון משפיע בה הדינים שלו, הנקראים אש, והיא מתתקנת בהם, שתוכל להאיר החכמה כמו בצפון, שאין החכמה מתגלה זולתם. (כמ"ש באדרא רבא אות ר"ט). ורזא דא בראשית, בת אש, שהמלכות נעשתה בת לצפון, שהיא אש. ו' כפורתא וכו' פריטו דאתפרם וכו' ולא תרין דהא נוקבא אתכפייא לתתא כי לא נעשה היחוד למעלה במקום גבורה דו"א, אלא במקום הנוקבא שהיא מתכסית מג"ר למטה במקומה. אבל אם היה היחוד למעלה היו הג"ר מתגלות. ואי תימא כולא חד פריטו עילאה ותתאה. ואם תאמר שהכל אחד, הן המפרש העליון שהוא גבורה, והן המפרש התחתון שהוא המלכות שנתכסתה. (דפרי דף מ"ג ט"א)

באברהם, ואיהי ב"ת רא"ש, ותמן הלל, ולא הלל גמור, דהא תרין כרובין אלין, לאו אינון באשלמותא כדקא יאות, דהא ישמעאל נפיק ומקטרג. (נג) מיומא דראש השנה עד יומא פ קדמאה דסוכות, אתהדר כפורתא מצפון למערב, כדין ההיא בת אתכפייא, וקיימא ביה ביצחק, ולא בחדוה, ואיהי ב"ת א"ש, ואינון לאו באשלמותא, וע"ד לית תמן הלילא כלל, דהא עשו נפיק ומקטרג. בסוכות, סלקא האי בת. ז ואישתלימת ביה פ ביצחק בחדוה, ומתחברן דא בדא, וכדין הלל גמור, עד דאשתכיך רוגזא, וחברותא אשתכח.

(נד) בשבועות ט דאקרי עצרת, אתהדר כפורתא בסטר מזרח ומערב, כדין שלימו אשתכח, וחביבו ודביקותא איהו בכל סטרי, וחדוה דעילאי ותתאי. וכדין יז תורת ה' תמימה משיבת נפש.

(נה) ובתלת זמנין אלין, כפורתא אתהדרת בסטרא, כדקא יאות, כפרתא דא אתפרסא לעילא, גו ההוא נקודה טמירא, בנהירו קדמאה דאתפרסא.

#### מסורח הזהר

#### חלופי גרסאות

(ז) (תהלים יט) הקסה"ז קמד ז"ח להלן אות ס"ח. פ נ"א ל"ג קדמאה דפיסום ראשונים. צ נ"א ואשלימת (קראקא). ק נ"א ביעקב (דפיסום ראשונים). ר נ"א ל"ג בחוה (קראקא). ש נ"א ל"ג דאקרי (ווינצא) נ"א ועצרת ול"ג דאקרי (קראקא).

#### מאמר

#### הסולם

#### זכרת וב' הכרובים

הצדדים (כנ"ל אות נ"א) והוא שמחת העליונים והתחתונים. ואז תורת ה' תמימה משיבת נפש. כי תורה שבכתב, שהיא ת"ת דהיינו מזרח, מתחברת יחד עם תורה שבעל פה, שהיא מלכות, דהיינו מערב. והתורה תמימה.

(נה) ובתלת זמנין אלין וכו': ובשלש פעמים אלו, מוחזרת הכפירת בצדדיה כראוי. בפעם א', שהוא היחוד דרום ומערב, נפרשת הכפורת למעלה, כלומר שאין לה התפשטות למטה, באותה הנקודה הנסתרת, כלומר, באותו האור של הנקודה הנסתרת, שהוא אור חסדים מכוסים מחכמה, וזהו באיר הראשון שנפרשה. כלומר, שזהו ביחוד הראשון, דרום מערב. והטעם שאין לה התפשטות למטה, הוא משום שדרום שה"ס קו ימין, נמצאת ה' באויר בדומה לאו"א עלאין. (כמ"ש בפלפ"ס אות ל"ג) והוא ו"ק בלי ג"ר. אח"כ, ביחוד צפון ומערב, נפרשת בשלמות, כלומר, שבקו שמאל יוצאת ה' מאויר, והג"ר חוזרים (כמ"ש שם באות ל"ד) אבל המלכות נבחת כמכוסה ואינה יכולה להאיר. ואח"כ בפעם ג' ביחוד מזרח ומערב, המלכות

במילואם כראוי, להיותם מחוברים בצד אחד, ולא מב' צדדים. כי ישמעאל יוצא מצד ימין, שהוא הפסולת של הכסף, ומקטרג.

(נג) מיומא דראש השנה וכו': מיום רה"ש עד יום הראשון של סוכות, מוחזרת הכפורת מצפון למערב, או מתכסה הבת ההיא, שהיא מלכות, ועומדת ביצחק, דהיינו שמקבלת מקו שמאל, ולא בשמחה, והיא ביחוד בת אש (כנ"ל אות נ'). והם אינם בשלמות, וע"כ אין שם הלל כלל, כי עשו, שהוא פסולת הזהב, יוצא ומקטרג. בסוכות עולה הבת ההיא שהיא מלכות, ונשלמת ביצחק בשמחה, שהוא קו השמאל, כי הוא מתלבש בחסדים, שזהו שלמותו, ומתחברים זה בזה. ואז הלל שלם על שנשקט הכעס, דהיינו הדינים של ראש השנה, ונמצא החיבור.

(נד) בשבועות דאקרי עצרת וכו': בשבועות שנקרא עצרת, מוחזרת הכפורת בצד מזרח ומערב, או נמצאת השלמות, והאהבה הדביקות הם בכל הצדדים, כי מזרח שהוא ת"ת, והוא הקו האמצעי כולל בתוכו כל (דפ"י דף מ"ג ס"א)

לבתר אתפרס בשלימו. ושרייא על ההוא פריסו, כד אתחפיין גדפי כרובים על האי כפרתא, בגין <sup>ה</sup> לאתחפייא כפרתא, ולא יהא באתגלייא. (נו) כפרת. כפרת כתיב, דכד אתיא נהירו עילאה, אינון כרובים בטשי בגדפייהו, וסלקין לון לעילא, ואמרין שירתא מסגיא דההוא חדוה דההוא נהירו.

(נו) כגוונא דא לתתא, וכפורתא אתהדר, ומאינון תלתא \* הו כרובים ימינא ושמאלא. ימינא שריא ביה רוחא דלעילא, מההוא סטרא. ושמאלא דהוה במערב <sup>ב</sup> באתהדרותא דכפורתא, קאים לגביה בסטר שמאלא, \* ושרייא ביה רוחא דנוקבא, ואתחבר דא בדא בחיבו דדכר ונוקבא. וכן לכל סטריין באתהדרותא דכפורתא. ולעולם תרין אינון, דכר ונוקבא, לתתא בהאי עלמא אינון תרין ולא יתיר.

(נח) ואי תימא לעילא <sup>ג</sup> הואיל ולא אצטריך דבקותא בכפורתא, איך

#### חלופי גרסאות

ת נ"א דאתחפייא (דפיסום ראשונים). א ה"ג הסלם נ"א מוסיף וחד הו (דפיסום ראשונים). נ"א וכד הו (מנוקאטש במרויעים). ב נ"א באהדרותא (קראקא). ג נ"א איך ול"ג הואיל ולא (קראקא).

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

וכן בכל הצדדים בהסתובבות הכפורת נבחת הנוקבא, שמקבלת מצד שמאל. ולעולם המזדווגים הם רק שנים, דכר ונוקבא. וכן למטה במשכן בעולם הזה הם שנים ולא יותר.

(נח) ואי תימא לעילא וכו': ואם תאמר, למעלה, כיון שאינו צריך דבקות בכפורת. כמו למטה במשכן, שהכרובים היו דבוקים בכפורת, איך הסתובבה הכפורת ביחד עם הכרובים. ומשיב, ודאי בהסתובבות הזו, נתדבקו זה בזה. ותמיד נתדבק בה.

פירוש. ששואל, שענין הסתובבות הכפרת עם הכרובים יחד, הוא מובן למטה שהכרובים נעשו מקשה מן הכפרת והם דבוקים יחד. אבל למעלה מה הפירוש שהכרובים דבוקים בכפרת, ולמה צריכים לזה. ומשיב, בההוא אתהדרותא אתרבק דא בדא, שע"י ההסתובבות בג' צדדים נעשו דבוקים זה בזה. דהיינו שהכרובים נתדבקו בכפרת. פירוש. כי סוד הכפרת למעלה, ה"ס המסך שנעשה מ' שנכנסה לאויר, ולפי"ז יש לה השתוות עם הצד הימין, שהשתוות זו נבחת לדבוקית. ואח"כ כשנסתובב לצד שמאל, ששם יצאה ה' מאויר, הנה בהסתובבות לצד האמצעי חזרה אותה בחינה דו"ק של ה' שנכנסה באויר, ע"י

המלכות שורה על אותו המפרש, כלומר שהיחוד הוא במילואו, כשכנפי הכרובים סוככות על הכפורת. כדי לכסות הכפורת ולא יהיה בגלוי. כלומר, כדי לכסות הג"ר דחכמה דשמאל, שאסור לגלותם.

(נו) כפרת כפרת כתיב וכו': כפרת. כתוב כפרת חסר ו'. ומשיב, כשהאיר העליון בא הכרובים האלו מכים בגדפיהם, ומעלים אותם למעלה מן הו' שהוא ד"א, דהיינו לאו"א, ואומרים שירה מו"ה אתה השמחה של האור ההוא. וכיון שעולים למעלה מו', ע"כ כפרת חסר ו'.

(נו) כגוונא דא לתתא וכו': כעין זה שאמרנו בכרובים העליונים, בז"א ומלכות, הוא ג"כ למטה בכרובים וכפורת שבמשכן שה"ס מטטרון וסנדלפון, שהכפרת מסתובבת לג' צדדים. ומאלו הג' נמצאים הכרובים ימין ושמאל. כלומר שהכרובים העומדים בימין ושמאל דכפורת מקבלים מאותם ג' הצדדים. ומפרש, הימין, דהיינו כרוב הזכר, העומד בימין הכפרת. שורה בו רוח שלמעלה מאותו הצד שנמצא בו בסבוב הכפורת. והשמאל המשפיע במערב בהסתובבות הכפרת, עומד ומאיר לו בכרוב העומד מצד שמאל דכפרת ששורה בו רוח הנקבה. דהיינו כרוב הנקבה, ומתחברים הכרובים זה בזה באהבה של דכר ונוקבא.

(דפריי דף מ"ג ט"א י' ט"ב)

אתהדר ד כפורתא. ודאי בההוא אתהדרותא, אתדבק דא בדא, ותדיר אתדבק בה.

(נט) כגוונא דכרובים אינון לעילא, קיימין על את וניסא. והא אוקימנא רזא דכתיב, (ח) פורשי כנפים סוככים, ולא כתיב פורשי כנפים בכנפיהם, אלא על את וניסא הו קיימין. זמנין ידיען הו סלקן גדפייהו, ופרשי לון לעילא בכל יומא ויומא, והו מתהדרן ומחפיין על כפורתא. ועל דא באת וניסא הו קיימין.

(ס) בכל אתר דרוחא עילאה הוה אתי ושריאי, ודאי בההוא אתר דשריא, אית ביה ו ממשו, וקיומא באת וניסא. ב"נ איהו מעפרא, ועד לא שרא עליה נציצו דרוחא, דלעילא, לית ביה ממשו, כיון דשריא עליה, אית ביה ממשו, וקיימא בקיומא.

(א/ס) ואי תימא דא בלחודי, ת"ח מחוטרא דאהרן, דאיהו אעא בלא ממשו כלל, כיון דשדר ביה קב"ה זעירו דרוחא, קאים בקיומא, ואתעביד ליה בריה וממשו. ומה אעא דלאו אורחיה בכך, כיון דשדר ביה קב"ה חד זעירו דרוחא, קאים בקיומא, והוה ביה ממשו. כרובים דאינון ו קדושין, וקיימין בקדושה כגוונא דלעילא, על אחת כמה וכמה.

#### מסורת הוהר

#### חלופי גרסאות

(ח) (שמות כה) אחרי מות נב. ד נ"א בכפורתא (קראקא). ה נ"א מסדרן (דפוסים ראשינים) נ"א מסדרי (מונקאטש בסוגריים). ו נ"א ל"ג מן ממשו עד ממשו (קראקא). ז נ"א לעילא (חינצא). ח נ"א ביה (דפוסים ראשונים). ט נ"א קדושה וקיימין בקדושה (דפוסים ראשונים).

#### מאמר

#### הסולם

#### הכפרת ובי הכרובים

יום ויום, ואח"כ, היו חוזרים ומכסים על הכפורת. וע"כ באות ובנס היו עומדים.

(ס) בכל אתר דרוחא וכו': בכל מקום שרוח עליון היה בא ושורה, ודאי יש ממש וקיום באות ובנס, באותו מקום ששורה האדם, הוא מעפר, ומטרם ששורה עליו התנוצצות הרוח שלמעלה, אין בו ממש. כיון ששורה עליו הרוח, יש בו ממש, ועומד ומתקיים.

(א/ס) ואי תימא דא וכו': ואם תאמר, שזה בלבד הוא כו בוא וראה ממטהו של אהרן, שהוא עץ בלי שום ממשות, כיון ששלח בו הקב"ה מעט רוח עמד בקיום ונעשה בריה וממשות. ומה עץ, שאין דרכו בכך, כיון ששלח בו הקב"ה משהו אחד של רוח, עמד בקיום והיתה בו ממשות, הכרובים שהם קדושים, ועומדים בקדושה כעין שלמעלה, על אחת כמה וכמה שהרוח העליון היה עושה בהם נס.

בכל

ע"י המסך דחירק שבקו האמצעי (כמ"ש) בפלפ"ס אות ל"ח ע"ש) ונמצא שוב דבוק בכפרת מחמת היותם בבחינה אחת. וז"ש, ותדיר אתדבק בה, שע"י ההסתובבות, נמצא, שהכרובים, שהם בחינת ימין ושמאל, דבוקים בכפרת תמיד. כמו שבארנו. כי יש להם השתוות לכפרת. הן בקו ימין, והן בקו האמצעי. ומאחר שהקו האמצעי ממעט הג"ר דחכמה דשמאל, נמצאת השתוות לכפרת, גם בשמאל. ולפיכך דבוקים תמיד.

(נט) כגוונא דכרובים אינון וכו': הכרובים שבמשכן הם, כמו הכרובים למעלה, יעמידים באות ובנס. וכבר העמדנו הסוד, שכתוב פורשי כנפים סוככים. ולא כתוב פורשי כנפים. ולא סוככים בכנפיהם. אלא על אות נס היו עומדים, והיו פורשים כנפיהם כמו כרובים חיים. ולעתים ידועות היו הכרובים מעלים כנפיהם, ופורשים אותן למעלה בכל (דפ"ר דף מ"ג ס"ב)

ב/סא) בכל זימנא דישראל הוו זכאין, כרובים הוו דביקין בדביקו אפי' באפי', כיון דהוו סרחן, הוו מהדרן אפייהו דא מן דא. מנא הוו ידעי, הכא . אתפלגון עמודין דעלמא. אבל בתנא דקורבנא, ובקורבנא על גבי מדבחא, ובכהנא כד בריך ית עמא, כ באלין תלתא הוו ידעי, ז דהא כרובים מהדרין אנפין דא מן דא, וקב"ה בעי ח תיובתא דבנוי.

סב) תנא דקורבנא, כד הוו ישראל זכאין, תנא ח הוה סליק לעילא באורח מישר, ט כעיטורא דקולפין, אי לסטר מזרח, אי לסטר מערב, או בכל ט סיפא עלמא, באורח מישר הוה סליק. וכד לא סטא ט לימינא ולשמאלא, כדין רעותא קיימא לעילא ותתא, וקב"ה אתרעי בעובדין ז דישראל בחביבו יוגיר. סג) בקרבנא דעל גבי מדבחא. כד הוו ישראל זכאין, הוה מתחזי על גבי אשא דמדבחא ק דיוקנא דאריה אכיל קורבנא על מדבחא. וכד לא הוו זכאין, הוו חמן דיוקנא דכלבא רביע על מדבחא.

סד) כהנא כד בריך ית עמא, בשעתא דזקיף ידוי, כד הוו ישראל זכאין ואתחזון לברכא, ידוי הוו זקיפין בזקיפו, בלא טורח כלל, ט ואתארמו בחידו וברעו. כדין שכינתא שרייא עלייהו, ואזדקפן אינון מגרמייהו, וכדין כהנא הוה ידע, דאתחזון ישראל לברכתא, וברוך לון ברעו דלבא.

#### חלופי גרסאות

י ג"א אפליגו (דפוסים ראשונים). כ ג"א דאלין (קראקא). ז ג"א דא דכרובים (קראקא). ח ג"א תיאבתא (קראקא). נ ג"א הו (קראקא). ט כעיטורא (כל הדפוסים) ג"א בקולפין (קראקא). ט ג"א שייפי (דפוסים ראשונים). פ ג"א ימינא ושמאלא (קראקא) ז ג"א ל"ג דישראל (קראקא). ק ג"א דיוקנא (קראקא). ר ג"א ואתחזי (חינצא) ג"א ואתחזו (קראקא). ש ג"א יאתרמו (דפוסים ראשונים).

#### מאמר

#### הסולם

#### הכפרת ובי הכרובים

במעשיהם של ישראל באהבה יתירה. כעיטורא פירושו כהסתלקות. כי תרגום לא סרו הוא לא עטרו (מ"ב ט"ו ד') קולפין פירושו חצים, כי תרגום מכת חרב והרג הוא קטולת גלמין גולפין. (תרגום אסתר) וג' וק' מתחלפין במבטא.

סג) בקרבנא דעל גבי וכו': הסימן הב' הוא, בקרבן שעל המזבח. כי כשישראל היו זכאים, היתה נראית על אש המזבח צורת אריה אוכל קרבנות על המזבח. וכשלא היו זכאים, היו רואים צורת כלב רובץ על המזבח.

סד) כהנא כד בריך וכו': הסימן הג' הוא, ככהן כשהיה מברך את העם, כי בשעה שנשא ידיו, כשהיו ישראל צדיקים, והיו ראויים לברכה, ידיו היו נשואות בנשיאות בלי כבדות כלל, והורמו בשמחה וברצון. או השכינה שורה

ב/סא) בכל זמנא דישראל וכו': בכל זמן שישראל היו זכאים, היו הכרובים דבקים בדבקות פנים בפנים, כיון שחטאו היו מחזירים פניהם זה מזה. שואל, מאין היו יודעים, הרי לא יכלו לבא לקדש הקדשים לראות את זה. ומשיב, כאן נחלקו עמודי העולם. אבל בעשן הקרבן, ובקרבן שעל המזבח, ובכהן, כשהיה מברך את העם, בשלשה אלו היו יודעים, שהכרובים החזירו פניהם זה מזה והקב"ה רוצה בתשובה של בניו.

סב) תנא דקורבנא. כד וכו': ומפרש דבריו. עשן הקרבן. הוא, כשהיו ישראל זכאים, היה עולה העשן למעלה בדרך ישר. כהסתלקות של חצים. אם העשן היה עולה לצד מזרח או לצד מערב, או בכל קצוי ארץ, היה עולה בדרך ישר. וכשלא סר לימין ולשמאל, או נמצא הרצון למעלה ולמטה, והקב"ה רצה (דפוסים דה מיג סיב)

סה) וכד ידי הו יקירין ובטורח סגי אזדקפו, ולא יכיל לארמא לון, אלא ברוב טורח. כדן הוה ידע, דהא שכינתא לא שרייא על ידי. וישראל לא אתחזון ה לברכא.

סו) בגין דבשעתא דשכינתא הוה אתייתא לשרייתא על ידי, כל אינון אצבען דאינון בדיוקנא עילאה, הו חדאן בחידו, לקבלא א לה לשכינתא עליהו, ופרחי ב לאזדקפא לעילא. כמא דהו חדאן כרובין דהאי עלמא, וכ"ש לעילא, לקבלא לה לשכינתא על גביהו.

סז) ורזא דא, ט וידי משה כבדים. מ"ט. בגין דההיא שעתא ישראל לא הו זכאין. וידי דמשה איתייקרו, ולא ג יכיל לזקפא לון ד לעילא. דכתיב לעילא, י על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה'. וכדן ויבא עמלק, ואיתייקרו ידי דמשה, ולא יכיל לזקפא לון, עד דקביל ה עליה עונשא. דכתיב ויקחו (\* אבן והיה כאשר ירים משה וגו'. כגוונא דא ו לוחי אבניא, כגוונא דכנהא. סח) וע"ד, כרובים בההוא זמנא דהו ישראל זכאין, הו אנפין באנפין, מתדבקין דא בדא. וכד לא הו זכאין, הו מהדרין אנפיהו ז דא מן דא. ועל רזין אלין, הו ידעי, אי ישראל זכאין, אי לא.

סט) כרובים: רביין. וכלא ברזא חד קיימי, דכתיב ט כי נער ישראל

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

ט) (שמות יז) ויחי תשכה. י) (שם) אדרא רבא לב. כ) (הושע יא) ויחי רפה ז"ח להלן אות עג. (קראקא). ח נוסח אחר עליו (קראקא). ו נוסח אחר ליתי אבנא (קראקא). ז נוסח אחר אלין מאלין (חניצא).

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

משה כבדים. מה הטעם. משום שבאותה שעה, לא היו ישראל זכאים, וידי של משה כבוד, ולא היה יכול לשאת אותן למעלה. כי כתוב למעלה, על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה'. ואז ויבא עמלק, וכבדו ידי של משה, ולא היה יכול לשאת אותן, עד שקבל עליו עונש, שכתוב, ויקחו אבן, והיה כאשר ירים משה וגו'. כעין זה היה בליחות האבן כמו בכהן. דהיינו שכבדו מחמת חטא העגל ונפלו מידי ונשברו.

סח) וע"ד כרובים בההוא וכו': וע"כ. הכרובים, באותו זמן שישאל היו זכאים, היו פנים בפנים מתדבקים זה בזה. וכשישראל לא היו זכאים, היו מחזירים פניהם זה מזה. ועל ידי סודות אלו, הנ"ל, היו יודעים, אם ישראל הם זכאים או לא.

סט) כרובים רביין וכלא וכו': כרובים, היינו

שורה עליהן, והן נשאו מעצמן. ואז היה הכהן יודע, שישאל ראויים לברכה, וברך אותם ברצון הלב.

סה) וכד ידי הו וכו': וכשידי היו כבדות, וביגיעה רבה התנשאו, ולא היה יכול להרימן אלא ביגיעה מרובה, אז היה יודע, שהשכינה אינה שורה על ידי, ושישראל אינם ראויים לברכה.

סו) בגין דבשעתא דשכינתא וכו': משום, שבשעה שהשכינה היתה באה לשרות על ידי, כל האצבעות האלו, של הכהן, שהם בצורה עליונה היו שמחות בשמחה לקבל את השכינה עליהן, והיו פורחות להיות נשאות למעלה, כמו שהכרובים שבעולם הזה, שבמשכן, ומכל שכן הכרובים שלמעלה, היו שמחים לקבל עליהם את השכינה.

סז) ורזא דא ידי וכו': וזה סוד, וידי (דמורי דף מג ט"ב י" ט"ג)



ואוהבהו. ובג"כ כלא בחדתותא דסיהרא קיימא, כמה דאתחדי דא בחדתותא, הכי איהו כלא. ובגין נער, ס אינון נערים. ורזא דא אשת נעורים, דקיימא על תרין נערים, בחדתותא עילאה.

(ע) כרובים אנפי רברבי, ואנפי זוטרי. ודאי הכי אינון אנפין טמירין לעילא, דלא אתגליין. ובגינייהו, הוי חדתותא דסיהרא, ומילוי דילה.

(עא) אנפי זוטרי לתתא, כמה דאוקימנא בכפרת, לעילא ותתא ברזא חדא קיימא. את השמים ואת הארץ, אינון רזא דתרין כרובין, חד זכר, וחד נקבא, למהוי דביקין אלין באלין בחביבותא, כמא דאיתמר. את, לאסגאח עילא ותתא כחדא, למהוי רזא דכרובין כלא בכללא חדא.

#### חלופי גרסאות

ז נ"א ליג כמה (קראקא). ס נ"א חינוך (קראקא). י נ"א עלאי (קראקא).

#### כפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

בחידוש הלבנה. וז"ש, כמה דאתחדי דא בחדתותא הכי איהו כלא. נותן טעם בזה, למה הם נקראים מוחין דנער, שהוא משום שהמה מתחדשים תמיד להאיר. כמו הלבנה המתחדשת, וע"כ נקרא נער, כמו שעתה נולד, ועוד הוא נער. ובגין נער אינון נערים, ומשום המוחין דנער, נקראים הכרובים ב' נערים. ורזא דא אשת נעורים דקיימא על תרין נערים בחדתותא עילאה, שהלבנה שה"ס המלכות, הנקראת אשה, עומדת בעת התחדשותה, על ב' נערים, שהם מטטרון וסנדלפון, שהם במוחין דנער. ומשום זה נקראת המלכות אשת נעורים.

וז"ש (באות ע') כרובים אנפי רברבי ואנפי זוטרי ז"א ומלכות נקראים אנפי רברבי, מטטרון וסנדלפון נקראים אנפי זוטרי. וז"ש ודאי הכי אינון אנפין טמירין לעילא שהם ז"א ומלכות, דלא אתגליין, ובגינייהו הוי חדתותא דסיהרא ומילוי דילה, שז"א ומלכות אינם מתגלים, אלא הגילוי הוא בסוד חידוש הלבנה ומילואה, שאז מתגלית בה הארת החכמה, בסוד המוחין דנער. וה"ס אנפי רברבי, אנפי זוטרי לתתא, שהם מטטרון וסנדלפון שהם למטה מאצילות, כמא דאוקימנא בכפרת, דהיינו לעיל (באות מ"ו). לעילא ותתא ברזא חדא קיימא, שהכרובים העליונים והכרובים התחתונים הם בסוד אחד, דהיינו סוד מוחין דאחור הכלולים במוחין דפנים (כנ"ל באות מ"ד). את השמים ואת הארץ וכי' כמא דאתמר לעיל (אות מ"ו).

כתיב.

היינו נערים, והכל עומד בסוד אחד, שכתוב, כי נער ישראל ואוהבהו. ומשום זה הכל עומד בחידוש הלבנה, כמו שזו נתחדשה בהתחדשות, כך הוא הכל. ומשום נער, נקראים הכרובים נערים, וז"ס אשת נעורים. שהמלכות, שה"ס אשה עומדת על שני נערים בהתחדשות עליונה.

(ע) כרובים אנפי רברבי וכי': כרובים, הם פנים גדולים ופנים קטנים. ודאי כך הם הפנים הנסתרים שלמעלה, שאינם מגולים. ובשבילם היתה התחדשות הלבנה והמילוי שלה.

(עא) אנפי זוטרי לתתא וכי': פנים קטנים הם למטה. כמו שהעמדנו בכפרת, למעלה ולמטה בסוד אחד עומד. את השמים ואת הארץ, הם סוד ב' הכרובים, אחד זכר ואחד נקבה, שיהיו דבוקים אלו באלו באהבה. כמו שאמרו, את, הוא לרבות למעלה ולמטה יחד, שיהיה סוד הכרובים הכל בכלל אחד.

פירוש הדברים, כבר נתבאר סוד המוחין דנער, שה"ס מוחין דאחור הכלולים במוחין דפנים (כמ"ש באורך לעיל אות מ"ד ע"ש) שמעלתם חשובה ביותר, וזו"ה כי נער ישראל ואוהבהו. והם סוד המוחין דחידוש הלבנה. וז"ש (באות ס"ט) כרובים רביין, וכלא ברזא חד קיימי דכתיב כי נער ישראל ואוהבהו, דהיינו שהמוחין דכרובים הם המוחין דנער, שעליהם נאמר, כי נער ישראל. ומפרש יותר ובג"כ כלא בחדתותא דסיהרא, שהם אותם האורות המאירים (דסרי דף מ"ו ט"ג)

(עב) כתיב <sup>ז</sup> עבדו את ה' בשמחה, חדוותא דתרין כרובין. דהא רביין, כל מאן דשארין בגוייהו, <sup>ח</sup> אתהדר אנפוי כרבייא, וחדי עמהון. ורזא דא, כיון דשארין עלייהו, מאן דשארין, אתהדר נער, בחידו דכלא, וברעותא, אע"ג דאתיין בדינא על עלמא, כיון דשארין עלייהו, אתהדר <sup>ט</sup> בחדוה, נער קטיר בחידו. ועלמא אתהדר ברחמי.

(עג) מאן דאיהו ברוגזא, ייתון לגביה נער, וישתכך רוגזיה, ויתהדר בחדוה, ושוי גרמיה כרבייא, וכדין כלא בחידו. ועל רזא <sup>מ</sup> דא כתיב, <sup>נ</sup> כי נער ישראל ואוהבהו, לית רחימו וחביבו בר ברבייא.

(עד) כתיב <sup>ס</sup> ויהושע בן נון נער לא ימיש. דהוה קאים גו משכנא דמשה, בגין דההוא אוהל, אוהל דמשה הוה. ובשעתא דשכינתא הוה אתיא, <sup>ז</sup> ואשכח תמן ליהושע דאיהו נער, ומיד הוה בחידו ורעו. דחדוה דיהושע אנפוי דסיהרא <sup>ח</sup> בכולא, בכל רזין דיליה הכי הוה.

(עה) כיון דמשכנא אתבני, לא אצטריך יהושע למהוי תמן, אלא כרובים הוו תמן, ומשתכחי בחביבו דא בדא, אנפין <sup>ט</sup> באנפין, כרבייא בחידו. כיון דשארין עלייהו מיד כולא בחידו, ודינא לא אשתכח כלל. <sup>פ</sup> ובגין דקב"ה רעותיה בעמא דישראל, <sup>צ</sup> בעיין לאחזאה עובדא לתתא, לאתערא רחמי, ולאעברא דינא, דלא

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

(ז) (תהלים ק) ויצא שם. (ח) (הושע יא) לעיל אות סט. (ט) (שמות לג) ב"ב שט ת"ז ת"ע ד' קלו. ז"ח יתרו אות קפח תנ"ך ד' צו ט"ב.  
כ נ"א אתהדרי (קראקא). ל נ"א בחידיה (קראקא).  
מ נ"א דסתרא ול"ג דא כתיב (קראקא). נ נ"א אשכח (דפ"סים ראשונים). ס נ"א ל"ג בכלא (קראקא). ע נ"א ל"ג באנפין (דפ"סים ראשונים). פ נ"א בג"כ קב"ה רעותיה דעמא (קראקא). צ נוסח אחר בעי (קראקא) נוסח אחר בעא (ווינצא).

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

(עד) כתיב ויהושע בן נון וגו': כתוב, ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. שהיה עומד במשכן של משה, כי האהל ההוא היה אהליו של משה. ובשעה שהשכינה היתה באה ומצאה שם את יהושע, שהוא נער, מיד היתה בשמחה ורצון. ששמחת יהושע היא פני הלכנה בכל, כי יהושע היה מרכבה למלכות הנקראת לבנה, וכך היה בכל הסודות שלה. שמעשיו השלימו אותה בכל בחינותיה.

(עה) כיון דמשכנא אתבני וכו': כיון שנבנה המשכן, לא היה צריך יהושע להיות שם, אלא הכרובים, שגם הם בחינות דנער. היו שם, ונמצאים באהבה זה עם זה, פנים בפנים כילד בשמחה. כיון ששורה עליהם, המוחין דפנים, מיד הכל הוא בשמחה ולא נמצא דין כלל. אע"פ שאם בעיקרם מוחין דאחור (כנ"ל אות ע"ב) ומשום שרצונו של הקב"ה

(עב) כתיב עבדו את וגו': כתוב, עבדו את ה' בשמחה. היינו השמחה של שני הכרובים. כי ילדים כל מי ששורה בתוכם, חוזרים פניו להיות כילד, ושמח עמהם. וזה סוד כיון ששורה עליהם, על מוחין דנער, מי ששורה, דהיינו המוחין דפנים, חוזר הנער, שה"ס מוחין דאחור, להיות בשמחת הכל, וברצון, כי אע"פ שהמוחין דאחור באים בדין על העולם, כיון ששורה עליהם, מוחין דפנים, חוזר להיות בשמחה. הנער קשור בשמחה, והעולם חוזר להיות ברחמים.

(עג) מאן דאיהו ברוגזא וכו': מי שהוא בכעס, יביאו אליו נער וישקוט כעסו. ויחזור להיות בשמחה, וישום עצמו כילד, ואז הכל הוא בשמחה. ועל סוד זה כתוב, כי נער ישראל ואוהבהו. אין אהבה וחביבות חוץ מבילד.

(דפ"י דף מג ט"ג)

ישלוט עליהו כלל, ויהון תדיר בחדוה עמיה. זכאין אינון בעלמא דין, ובעלמא דאתי.

(עו) ק כתיב ט והנער שמואל משרת, כתיב נער, וכתוב ט ושמואל בקוראי שמו. ותנינן, שקול היה שמואל כנגד משה ואהרן. אי שקול איהו כמשה ואהרן. אמאי כתיב נער, דהא ר בכמה דרגין אינון, דלא הוה מטא אפילו לדרגא זעירא דמשה, כ"ש למהוי שקול כתריויהו.

(עז) אלא האי קרא הכי הוא, ט משה ואהרן בכהניו, משה איהו ט נביאה מהימנא עילאה ע"כ שאר נביאי. אהרן בכהניו, איהו כהנא עילאה ע"כ כהני עלמא, דלא הוה כהנא רבא דסליק בדרגא עילאה כאהרן. זכה אהרן לכהונה ונבואה, נביא וכהן. מה דלא זכה כהנא אחרא. ואי תימא, הא זכריה כהן ונביא היה, ההיא נבואה לשעתיה הוה, דכתיב ז ורוח לבשה את זכריה.

#### חלופי גרסאות

#### מסורת הזהר

ט (ש"א ג) תרומה תו. ט (תהלים צט) ב"א קמו. ק נ"א וכתוב (קראקא). ר נ"א מכמה דרגין אינון לא  
 ט (שם) שם. ז (דה"ב כד) תרומה תו. (דפוסים ראשונים). ש נ"א מהימנא נביאה (דפוסים ראשונים).

#### הכפרת ובי הכרובים

#### הסולם

#### מאמר

(עז) אלא האי קרא וכו': ומשיב. אלא מקרא זה כך הוא. משה ואהרן בכהניו. משה הוא הנביא הנאמן העליון על כל הנביאים האחרים. אהרן בכהניו. היינו שהוא כהן עליון על כל הכהנים שבעולם, שלא היה כהן גדול שיעלה במדרגה עליונה כאהרן. כי אהרן זכה לכהונה ולנבואה, נביא וכהן. מה שלא זכה כהן אחר. ואם תאמר, הרי זכריה היה כהן ונביא. הנבואה ההיא היתה לשעתה, שכתוב ורוח לבשה את זכריה (חסר הסימנים).

(סליק פרשת תרומה)

הקב"ה הוא בעם ישראל, צריכים להראות מעשה למטה, דהיינו בכרובים שבמשכן, לעורר רחמים ולהעביר הדין, שלא ישלוט עליהם כלל, ויהיו עמו תמיד בשמחה. אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא.

(עו) כתיב והנער שמואל וכו': כתוב, והנער שמואל משרת. כתיב נער, וכתוב ושמואל בקוראי שמו. ולמדנו שקול היה שמואל כמשה ואהרן, ואם הוא שקול כמשה ואהרן למה כתוב נער, שבכמה מדרגות הוא למטה, ואינו מגיע אפילו למדרגה קטנה של משה, מכל שכן להיות שקול כשניהם.